

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Československé ruční palné zbraně od historie po současnost a jejich využití

Vězeňskou službou České republiky

Bakalářská práce

Autor: Martin Urbášek

Vedoucí práce: doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Olomouc, 2019

Jméno a příjmení autora: Martin Urbášek

Název bakalářské práce: Československé ruční palné zbraně od historie po současnost a jejich využití Vězeňskou službou České republiky

Pracoviště: Katedra aplikovaných pohybových aktivit

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2019

Abstrakt: Bakalářská práce je zaměřena na historii a vývoj ručních palných zbraní v České republice a jejich využití v rámci Vězeňské služby České republiky. V jednotlivých kapitolách se budu věnovat vývoji a historii pistolí, samopalů i útočných pušek české výroby, českému zbrojnímu průmyslu i vývozu českých zbraní a český konstruktérům, typům českých zbraní ve výzbroji Vězeňské služby České republiky a jejich využití v rámci výkonu služby.

Klíčová slova: pistole, samopal, puška, vězeňská služba, eskorta.

Author's first name and surname: Martin Urbášek

Title of the bachelor thesis: History and present of Czechoslovakian hand firearms and their use in the armament of Czech prison service

Department: Department of Adapted Physical Activities

Supervisor: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

The year of presentation: 2019

Abstract: Bachelor thesis is focused on a history and development of hand firearms in Czech Republic. In each chapter i will pay attention to the evolution and history of pistols, submachine guns and assault rifles made in Czech Republic, weapon industry, export of Czech guns and czech weapon designers, types of czech weapon used by Czech prison service and their usage in specific occasions within the prison service.

Keywords: pistol, submachine gun, assault rifle, prison service, escort.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením doc. Ing. Jaromíra Nováka, CSc., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržel zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 20. června 2019

Podpis:

Děkuji doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc., za konzultace a cenné rady, které mi poskytl během celého studia i při psaní bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Cíle práce.....	8
3	Přehled poznatků.....	9
3.1	Zbraň.....	9
3.1.1	Počátky palných zbraní.....	9
3.1.2	Zbrojní průmysl u nás.....	14
3.1.3	Druhy zbraní.....	19
3.1.4	Československé zbraně ve světě.....	48
3.1.5	Konstruktéři nejslavnějších československých zbraní.....	50
3.2	Vězeňská služba České republiky.....	53
3.2.1	Stručná historie vězeňství od roku 1918 až po současnost.....	53
3.2.2	Palné zbraně ve výzbroji Vězeňské služby České republiky.....	56
3.2.3	Eskortování vězňů.....	60
4	Diskuse.....	64
5	Závěr.....	66
6	Referenční seznam.....	68

1 Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám vývojem a historií některých československých ručních palných zbraní od vzniku Československa až po současnost a jejím využití v rámci Vězeňské služby České republiky. Od roku 2011 jsem příslušníkem Vězeňské služby České republiky, kde působím na pozici strážný, podílím se na eskortách vězňených osob do soudních zařízení a do zdravotnických zařízení. Dále jsem součástí operativní eskortní skupiny zajišťující eskorty zvláště nebezpečných nebo chráněných osob a letecké převozy vězňených osob mimo Českou republiku. Při výkonu svého zaměstnání jsem vyzbrojen střelnými zbraněmi, kterým se budu blíže věnovat ve své práci.

Kapitoly jsou věnovány i nejslavnějším československým konstruktérům zbraní a československému zbrojnímu průmyslu. Vývoj a historie Československého zbrojířství je tématem řady knih československých autorů a stejně tak se dost knih věnuje samotným zbraním.

Zbraně české výroby jsou využívány jak v rámci Armády České republiky, tak i v ozbrojených složkách České republiky do kterých patří i Vězeňská služba České republiky.

Česká republika má nespornou výhodu, že v rámci jednoho státu má jak podnik na výrobu zbraní, Česká zbrojovka Uherský Brod, tak i podnik vyrábějící střelivo, Sellier & Bellot z Vlašimi, čímž se odlišujeme od mnoha zemí. V případě válečného konfliktu zasahujícím i do Evropy by se Česká republika stala částečně soběstačnou v rámci dodávek pěchotních zbraní a potřebného střeliva.

2 Cíle práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je seznámit čtenáře s vývojem a historií ručních palných zbraní v Československu až po současnost.

Dalšími cíli mé práce je představit nejznámější československé konstruktéry zbraní, kdy některé z jejich zbraní se stále používají i v dnešní, výrazně modernější době.

V dalších částech mé práce se budu stručně věnovat i historii vězeňství u nás a zbraním, které jsou v současné době ve výzbroji Vězeňské služby České republiky a jejím využití při dennodenním výkonu služby příslušníků vězeňské služby.

3 Přehled poznatků

3.1 Zbraň

„Zbraň – obecně – je nástroj člověka, vytvořený a určený k zasažení, získání, zneškodnění nebo zničení zvoleného cíle. Zbraně jsou nejstaršími nástroji, jimiž člověk nahrazoval nedostatek přirozených fyzických schopností v zápase o přežití. Zejména palné zbraně definitivně zrušily převahu hrubé fyzické síly“ (Čermák, 1999, 6).

3.1.1 Počátky palných zbraní

Kolem roku 1300 n. l. se začínají objevovat první palné zbraně. Počátky palných zbraní úzce souvisí s vynálezem střelného prachu a jeho využitím jako hnacího prostředku samotné střely. Vynález střelného prachu znamenal počátek nové éry ve vojenství – objevilo se dělostřelectvo a krátce po něm i ruční palné zbraně (Žuk, 2004).

Ručnice

První ruční palné zbraně byly velmi nedokonalé. Byly to poměrně krátké železné nebo bronzové roury, které byly spojené z jednotlivých pásů, nebo vykované z jediného kusu. Jeden konec roury byl plně uzavřen a někdy byl zakončen tyčí – celokovovou nebo přecházející vzadu do dřevěné násady. Hlavňové roury bez těchto tyčí se připevňovaly k lůžku (pažbení) z hrubě opracovaného dřevěného špalku. Nabíjení a střelba byly velmi primitivní. Do vývrtu hlavně se nasypala dávka střelného prachu a po ní se tam umístila střela – železná nebo olověná kule. Střelec uchopil zbraň (stiskl ji v podpaží nebo opřel o rameno či hrud') a zamířil na cíl. Pak byl zapálen střelný prach přiložením ohně (obvykle doutnáku) nebo rozžhaveného želízka k nevelkému otvoru ve stěně hlavně. Střelný prach nejčastěji nezapaloval sám střelec, ale jeho pomocník. Ruční palné zbraně se v podstatě nelišily od dělostřelecké výzbroje a ve skutečnosti to byla pouze natolik zmenšená děla, že je bylo možné držet v ruce. Z toho též vznikl název ručnice (Žuk, 2004).

Kulevrina

V první čtvrtině 15. století se objevilo první zdokonalení ručních palných zbraní – hlavně se začaly prodlužovat, pažby lomit, zápalné kanálky se začaly umísťovat na boční stěnu hlavně a ne na horní plochu, která již sloužila pouze k zamíření, na zbraních se objevila poprvé i mířidla. Zbraně tohoto typu se nazývaly v západní Evropě kulevriny (Žuk, 2014).

Hradební puška

V první období mezi ručními palnými zbraněmi převládaly hradební pušky, používané při obraně opevněných míst. Při střelbě se opíraly o pevnou podpěru. Tyto pušky byly natolik těžké a objemné, že při střelbě vyžadovaly použití podpěry či podstavce, což ještě více zvyšovalo celkovou hmotnost střelcovy výzbroje. Účinnost střelby z prvních palných zbraní byla značně nízká a manipulace s nimi velmi pracná a komplikovaná. Nabití zbraně trvalo dlouho, zpravidla několik minut. Největší nepříjemností působilo zacházení se střelným prachem. Zacházení s prvními střeleckými zbraněmi bylo navíc i nebezpečné, protože často docházelo k jejich roztržení (Žuk, 2004).

Arkebuza

V průběhu dlouhého období zůstávaly ruční palné zbraně značně nedokonalé, protože jejich zlepšení bránila všeobecně nízká úroveň středověké techniky. Nevelká zdokonalení, uplatněná v 14. - 15. století, nemohla nijak podstatně zlepšit zbraně, protože nic zásadního nezměnila v jejich konstrukci. Od druhé poloviny 15. století se proto začal doutnák uchycovat na konec páky připevněné na zbraň. Při stisknutí jednoho konce páky se dotkl druhý konec s hořícím doutnákem zápalného otvoru a vznítil střelný prach. Protože tato páka byla ohnuta do podoby písmene S a připomínala hada, dostala název „serpent“ (had). Někdy se „serpent“ nazývala i celá zbraň vybavená tímto zařízením. Častěji se jí říkalo arkebuza a v Rusku ji nazývali pišťala. Výhodou arkebuz oproti dřívějším exemplářům, u kterých se prach zapaloval doutnákem držným v ruce, bylo, že střelec pro střelbu nepotřeboval druhou osobu. Koncem 15. století se objevuje doutnákový zámek s pružinou a způsob vznícení střelného prachu se tak opět zdokonaluje. U tohoto typu doutnákového zámku se vztyčený kohout s doutnákem

sklápěl k zápalnému kanálku pomocí předem stlačené pružiny a to po stisknutí knoflíkové spouště. V průběhu velmi dlouhého období nemohly ruční palné zbraně – vzhledem ke své nedokonalosti – úspěšně konkurovat jiným druhům střeleckých zbraní. Hmotností, přesností a rychlostí palby silně zaostávaly za luky a kušemi. Dokonce i v průbojnosti kule z arkebuz zpravidla nepředstihovaly šípy vystřelené z kuší (Žuk, 2004).

Mušket

Teprve muškety, objevivší se počátkem 16. století, dokázaly průbojností svých střel podstatně překonat luky a kuše. Značná dopadová energie střely byla u muškety dosažena zvětšením hmotnosti střely na 50 – 60 g (v průměru dvakrát více než hmotnost střely u arkebuzy). Při používání olověných kulí se zvětšení jejich hmotnosti dosahovalo výhradně zvětšením ráže zbraně. Na účinnost mušket působilo kladně i to, že jejich hlavně byly značně delší než u arkebuz. Jejich největším nedostatkem bylo velmi zdlouhavé nabíjení a z toho vyplývající malá rychlost palby. Jestliže lučištník vystřelil během minuty až dvanáct šípů, pak mušketyr, který potřeboval na přípravu každého výstřelu téměř stovku pohybů, měl mezi jednotlivými výstřely interval několika minut. Objev palných zbraní, byť nedokonalých, sehrál velkou roli ve vývoji vojenství. Změnila se bojová taktika a postupně se zlikvidovala moc rytířské obrněné jízdy, kdy kované brnění nestačilo na obranu proti olověným kulím. Palné zbraně byly od začátku zbraněmi silící monarchie, která se opírala o města, proti šlechtě. Dosud nepřístupné kamenné zdi šlechtických hradů podléhaly dělům měšťanů a kulky probíjely rytířské brnění. A tak palné zbraně, které byly produktem ekonomického vývoje a také vývoje nových buržoazních vztahů, sehrály důležitou roli v sociálních změnách i ve vzniku nové armádní struktury (Žuk, 2004).

Kolečkový zámek

Již koncem 15. století se vyčerpaly veškeré možnosti, jak zdokonalit ruční palné zbraně založené na tak omezujících předpokladech, jaké vytvářela hlaveň a hořící doutnák. Na takovém základě nebyl možný žádný další vývoj. Bylo nezbytné, aby se objevila nějaká novinka, která by dala podnět k dalšímu rozvoji palných zbraní. Tou novinkou byl kolečkový zámek (Žuk, 2004).

Tento zámek již byl schopen poměrně okamžitého i spolehlivého výstřelu. Jeho podstatnou částí bylo kolečko, jehož obvod byl zdrsněn. Kolečko bylo spojeno s pružinou, která zabezpečovala jeho otáčení po stisknutí spouště. Ke kolečku se před výstřelem přiklonil skřípec, v jehož čelistech byl upevněn křesací kamen. Po stisku spouště se kolečko roztočilo a začaly vznikat jiskry, až některá z nich zapálila prach na pánvičce a odtud i náplň prachu v nábojové komoře. Doposud byl vývrt hlavně zcela hladký, ale v éře zbraní s kolečkovým zámkem se již objevil i drážkovaný vývrt v podobě šroubovice, který střelu při jejím průchodu hlavní roztočil kolem podélné osy. Roztočená střela pak nabyla zvýšené přesnosti zásahu. Kolečkový zámek také umožnil vznik ruční palné zbraně, která mohla být ovládána jednou rukou – pistole. V souvislosti s kolečkovým zámkem také vznikl napínáček – zařízení zmenšující odpor spouště (Faktor, 1995).

Kolečkové zámky měly i nedostatky. Především byly příliš drahé (a proto nemohly dlouho vyřadit z pěchotní výzbroje doutňákové zámky), konstrukčně byly značně složité a k nevýhodám patřila i možnost znečištění. Zásadní výhody těchto zámků byly však mnohem významnější než jejich nedostatky, a proto se kolečkové zámky stále více rozšiřovaly (Žuk, 2004).

Křesadlový zámek

Počátkem 16. století přišel z Východu do Evropy nový, dokonalejší způsob vznícení střelného prachu. Objevil se zámek křesadlový, proti kolečkovému zámku ještě výhodnější. Jiskry, zapalující střelný prach, byly vykřesány v okamžiku, kdy křesací kámen udeřil do ocelové destičky, tzv. ocílky. Křesací kámen byl stisknut v čelistech kohoutu jako v miniaturním svěráku. Zacházení s puškou vybavenou křesadlovým zámkem bylo ještě pohodlnější a rychlost palby ve srovnání s doutňákovou zbraní vzrostla více než dvakrát (interval mezi dvěma výstřely se nyní zkrátil na 1 minutu). Konstrukce kolečkových a křesadlových zbraní byla krajně jednoduchá. Hlaveň, tvořená kovovou rourou zezadu neprodyšně uzavřenou, byla opatřena zámkem a upevněná do dřevěné pažby. To byl v podstatě celý systém zbraně. Munici tvořil pouze střelný prach a kulaté olovené střely. Obdobně byly sestrojeny jak pušky, tak pistole. Jedny i druhé mohly být více či méně těžké a více či méně objemné. Různá mohla být pouze jejich vnější úprava – od velmi prosté, dokonce hrubé, až po luxusní exempláře zdobené zlatem, cizelováním, rytinou, řezbou ve dřevě i v kosti, inkrustací apod. K nejpodstatnějším

vadám palných zbraní nabíjených ústím hlavně patřila jejich poměrně nízká rychlost palby. Aby se zmenšily intervaly mezi jednotlivými salvami, používala se střelecká sestava skládající se z několika řad střelců. Ale jednotlivé pušky, pokud byly použity osamělými vojáky, byly krajně neúčinnými zbraněmi. Pěchotní puška byla vyloženě špatná, bylo problémem na 100 kroků zasáhnout osobu (Žuk, 2004).

Drážkované pušky

Pušky s drážkovaným vývrtem hlavně, existující v té době, měly dostatečně velkou přesnost i dostřel – do 1000 kroků, protože používaly podlouhlé střely, které byly těžší než kule stejné ráže. Stabilitu podlouhlé střely za letu zajistily drážky v hlavni, které střelu uvedly do rychlých otáček. Všechny tyto výhody drážkovaných pušek byly anulovány neobyčejně nízkou rychlostí palby z těchto zbraní, danou zdlouhavým nabíjením, při němž bylo třeba střelu namáhavě protlačit nabíjákem do nábojové komory. Navíc výroba drážkovaných hlavních byla podstatně dražší a používání pušek s takovými hlavními bylo proto silně omezeno (Žuk, 2004).

Zadovky

V průběhu 19. století se vývoj ručních palných zbraní neobyčejně zrychlil. Na počátku století byly objeveny třaskavé složky schopné zážehu pouhým úderem. Tyto složky byly zprvu používány v tzv. chemickém zámku, zejména ve formě třaskavých pilulek, na které bil tupý výstupek kohoutku. Chemický zámek byl záhy vytlačen perkusním zámkem, který ve své nejstarší podobě vznikl již v roce 1820. Třebaže se perkusní zámek stále používal ve spojení s předovkami, zaručoval již naprosto spolehlivý a pohotový výstřel (Faktor, 1999).

Zásadní zlom v konstrukci ručních palných zbraní znamenal zavedení tzv. jehlovky vzor 1841 do výzbroje pruské armády. Dosavadní oddělené části náboje (střela, prach, zápalka) byly pomocí papírové nábojnice spojeny v jeden celek (jednotný náboj). Nový náboj se do hlavně nezasouval zepředu, ale zezadu a hlaveň se vzadu uzavírala a těsnila závěrovým ústrojím (závěrem), jehož součástí se stalo i bicí ústrojí nového typu – odpružená jehla (Čermák, 1999).

Zadovky byly z počátku konstruovány jako jednoranové, ale v druhé polovině 19. století již vznikla řada konstrukcí opakovacích zbraní, zejména pušek, vybavených zásobovacím ústrojím s prostorem pro uložení nábojů (Faktor, 1999).

Opakovačky

Ve vývoji neautomatických pušek, základního typu střelecké zbraně jednotlivce, u nichž energie střelného prachu je využita pouze k vystřelení střely a nabít se tudíž musí po každém výstřelu, byly opakovačky vrcholem technické dokonalosti. Vynikající byly přesnost střelby i dostřel, přesahující dokonce možnosti lidského zraku. Dostí vysoká byla i palebná rychlost – nabíjení pušek probíhalo snadno a rychle a intervaly mezi výstřely určoval v podstatě jenom čas nutný na zamíření a nikoli samotná manipulace se závěrem (Žuk, 2004).

Střelivo

S vývojem ručních palných zbraní probíhal i rozvoj střelivin. Jediná střelivina, černý prach, používaná několik staletí, byla na přelomu 19. a 20. století vystřídána podstatně výkonnějším bezdýmným prachem, připraveným nitrací celulózy. Bezdýmný prach navíc nezanášel vývrt hlavně zplodinami hoření a neobtěžoval střelce při výstřelu svým hustým kouřem. Dříve dominantní olověná kulovitá střela byla od poloviny 19. století nahrazována střelou podlouhlého tvaru, která byla již běžně stabilizována při svém letu rotací prostřednictvím drážkovaného vývrtu. Podlouhlá střela měla lepší letové vlastnosti než dřívější kulovitá, takže dolétla dále a s větší přesností zásahu. Její pevnost byla v souvislosti s nástupem bezdýmného prachu zvýšena zavedením pláště z tvrdšího kovu. Dřívější hromadná střela v podobě sekaného olova byla vystřídána kulovitými broky, které byly zprvu vyráběny kapáním roztaveného olova do kádě s vodou a od konce 18. století litím z vysokých licích věží (Faktor, 1999).

3.1.2 Zbrojní průmysl u nás

Průmyslově vyspělé Československo v průběhu celé své existence vynikalo mimo jiné i produkcí kvalitních zbraní, jimiž bylo schopné nejen vyzbrojit vlastní armádu, ale vyvážet je i do řady zemí po celém světě, takže se v některých obdobích řadilo mezi

největší světové zbrojní exportéry. Děla z plzeňské Škodovky putovala do různých koutů světa již od 90. let 19. století, ještě v rámci Rakouska-Uherska. Po jeho rozpadu dokázala Československá republika poválečnou mezinárodně politickou situaci rychle využít a své možnosti v pronikání na světový trh se zbraněmi rozšířit (Francev, 2015, 9).

Už brzy po první světové válce a vzniku ČSR se začal organizovat také československý zbrojní průmysl, jehož velmi důležitou složkou byla právě výroba ručních palných zbraní a kulometů. Německo bylo po prohrané válce z jejich výroby vyřazeno a do popředí se tak začal dostávat právě zbrojní průmysl československý – začínala éra největší slávy našich zbrojovek (Fencel, 2013).

Ve druhé polovině 30. let 20. století se tak vypracovala jak po stránce technické, tak i obchodní, zvláště pokud se týká pěchotních zbraní, dělostřelectva a tanků, mezi největší zbrojní velmoci. Okupace Čech a Moravy nacistickým Německem v březnu 1939 a následné vypuknutí 2. světové války zde přinesly ještě intenzivnější rozvoj zbrojního průmyslu a to i na Slovensku, kde se nacházely pobočky mateřských firem z českomoravského prostoru. Žádné bojiště 2. světové války se neobešlo bez zbraní vzniklých v českých, moravských i slovenských zbrojovkách v období od přelomu 19. a 20. století až po rok 1945. Konec války zastihl znovu obnovené Československo s velmi rozvinutým a relativně málo poškozeným zbrojním průmyslem. Nedílnou součástí zbrojního průmyslu v Československu byla produkce vojenských letadel, která se od 30. let 20. století začala, byť v malých počtech, i úspěšně vyvíjet. Díky moderním základům výroby z doby 2. světové války pak Československo následně řadu let kralovalo ve světě v oboru proudových cvičných strojů (Francev, 2015).

Škodovy závody Plzeň

Škodovy závody v Plzni se řadily mezi nejvýznamnější zbrojní výrobce ve světě, čehož dosáhly díky dobrým konstrukcím a stále rostoucím výrobním možnostem. Zasloužil se o to plzeňský měšťan Emil Škoda, narozený 18. listopadu 1839. Klíčovým mezníkem ve vývoji Škodových závodů v Plzni bylo zahájení provozu vlastní ocelárny v roce 1886, na něž pak přímo navazoval jejich vstup na zbrojní trh. Zbrojní oddělení Škodových závodů zahájilo svoji činnost 2. června 1890 se 60 stroji a stovkou zaměstnanců. Ve Škodových závodech se vyráběly děla, dělostřelecké tahače, vojenské nákladní automobily, tanky i letadla (Francev, 2015).

Zbrojovka Praga

Roku 1918 začala v Praze výstavba závodu, který se měl zabývat vývojem a výrobou ručních palných zbraní. Byla to zbrojovka Praga ve Vršovicích. V jejím čele stál J. Nowotný, majitel známé pražské puškařské firmy, ale skutečným vlastníkem byla Česká průmyslová banka. Původním cílem závodu měla být sériová výroba loveckých zbraní, ale závod se pustil i do konstrukce a výroby pistolí a roku 1919 je nabízel vojenské správě (Šáda, 2004).

Jihočeská zbrojovka Strakonice

S podobným cílem jako zbrojovka Praga začínala ve Strakonících Jihočeská zbrojovka. Od roku 1922 začal závod vyrábět kapesní pistole. Dále ve Strakonících vyráběli příslušenství pro letecké kulometry, pracovali na samostřílech a kulometech podle návrhu Josefa Netsche. Hlavní náplní ovšem byla výroba armádních pistolí (Šáda, 2004).

Česká zbrojovka Brno

V poválečných letech vyrůstal v Brně další zbrojní závod – Čs. státní zbrojovka, který byl roku 1924 akciován pod firmou Čs. zbrojovka a. s., Brno. Roku 1919 si v Rakousku opatřoval stroje k výrobě součástí pušek Mannlicher a toho samého roku si čs. státní správa vybrala brněnský závod pro výrobu vojenských pušek. Dále se v Brně vyráběly pistole i lehké a těžké kulometry (Šáda, 2004).

Česká zbrojovka Uherský Brod

Během utváření československého zbrojního průmyslu byla otázka strategičnosti polohy nově vznikajících továren na výrobu ručních střelných zbraní a kulometů dlouhou dobu nechávána stranou – daleko větší důraz byl kladen na zavedení racionalizované výroby nových typů zbraní, v další fázi pak na vymanění domácích podniků ze závislosti na dodávkách materiálů ze zahraničí. Situaci změnila eskalace mezinárodního napětí v první polovině 30. let dvacátého století, do prostoru střední Evropy vnesená nástupem

A. Hitlera do úřadu německého říšského kancléře v roce 1933. Československé politické a armádní špičky si o záměrech usilovně zbrojícího nacionálně socialistického Německa od počátku nedělaly žádné iluze a na přelomu let 1933/1934, bez ohledu na stále ještě trvající hospodářskou krizi, daly zelenou programu rozsáhlé modernizace čs. branné moci. Jeho nedílnou součástí byl požadavek urychleného zvýšení výrobních kapacit domácích zbrojovek, který ministerstvo národní obrany doprovodilo důrazným nátlakem na výstavbu nových závodů ve strategicky výhodnějších lokalitách co nejdále od německých hranic. V roce 1934 se tento proces dotkl rovněž České zbrojovky, akciové společnosti v Praze, s továrnou v jihočeských Strakonících, která se v předchozích letech etablovala jako výhradní dodavatelka armádních, policejních a signálních pistolí a leteckých kulometů čs. ozbrojeným a bezpečnostním silám. Strakonická zbrojovka, jež na svých bedrech vlekla zátěž vysokého zadlužení, na jehož počátku stály investiční náklady z první poloviny předchozí dekády, prvně prodělávala poměrně šťastné období. Díky zahájení výroby leteckých kulometů vz. 30 a nadějně se rozvíjející civilní produkci jednostopých vozidel zaznamenala v letech 1932-1934 uspokojivou zaměstnanost a samotný rok 1934 přinesl vůbec nejvyšší fakturaci od založení společnosti v roce 1921. Velké armádní objednávky slibovala i nejbližší budoucnost – jenže za nových podmínek vojenské správy, které Českou zbrojovku zpočátku poněkud zaskočily. O požadavku ministerstva národní obrany na výstavbu nového závodu se vedení České zbrojovky poprvé dozvědělo počátkem roku 1934. Koncem roku 1934 se navíc ukázalo, že po dostavbě nové továrny by do ní podle představ ministerstva národní obrany měly být přesunuty všechny strakonické zbrojní programy. Již někdy na přelomu let 1934/1935 se přitom poprvé hovořilo o tom, že plánovaný nový závod by měl stát v prostoru mezi Vsetínem a Valašským Meziříčím. Vedení společnosti bylo zprvu ochotno uvažovat pouze o vybudování nového závodu jako tzv. suché rezervy, tedy místa, kam by se výroba přemístila až v případě reálného ohrožení Strakonic. Do poloviny dubna 1935 se pozornost zaměřovala hlavně na Vsetínsko, pak přišly na řadu i další oblasti včetně některých slovenských lokalit. Po rozsáhlém průzkumu se Česká zbrojovka přiklonila k zakoupení pozemku u Vsetína. Ten však ministerstvo národní obrany označilo za nevyhovující, a tak se pozornost zaměřila na parcelu u Uherského Hradiště. Zde se ale při bližším ohledání ukázalo, že charakter půdy by si vyžádal příliš velké stavební náklady. Nakonec začátkem října 1935 navrhla Česká zbrojovka ministerstvu pozemek v Uherském Brodě. Tento pozemek zbrojovka a následně i ministerstvo národní obrany považovaly za plně vyhovující: měl rozsah do 20 hektarů, nacházel se nedaleko

železničního nádraží, což výhledově usnadňovalo vybudování vlečky, pevná spodina zde byla v hloubce dvou, maximálně čtyř metrů, elektrický proud bylo možné odebírat ze sítě Středomoravských elektráren vodu – co byla pro zbrojní výrobu vysoce důležitá komodita – bylo možné čerpat z vlastní studny nebo z městského vodovodu, odpadní vody se daly svádět do městské kanalizace. V červnu 1936 vyhlásila Česká zbrojovka soutěž na výběr firmy, která měla stavbu v Uherském Brodě provést. Výběrové řízení vyhrála firma plzeňského stavitele Karla Bubly – muže, který byl s Českou zbrojovkou spojen již od jejích začátků v roce 1919 a až do května 1937 byl členem její správní rady. Výstavba byla zahájena prvním výkopem 28. července 1936. Koncem listopadu 1936, ještě před příchodem mrazů, byla stavba hotova do té míry, že se v ní mohlo začít vyrábět. Vybudovány byly dva jednoposchodové objekty se čtyřmi výrobními sály, ke kterým byly přičleněny přístavby s terasovými střechami a suterény pro pomocné provozy. Kalárna a střelnice byly postaveny jako zvláštní objekty. Na jaro 1937 byly ponechány již jen doplňující stavební práce: výstavba vrátnice, postavení části ohrady, násypy a úpravy terénu. Obráběcí stroje pro novou továrnu v Uherském Brodě se nakupovaly nejen v Československu, ale zčásti také v zahraničí. Česká zbrojovka se přitom snažila vybavit svůj uherskobrodský závod modernějším zařízením, než jakým disponovala továrna ve Strakonících. Celková částka, kterou ministerstvo národní obrany za stroje pro uherskobrodský závod zaplatilo, byla později vyčíslena s haléřovou přesností na 7 792 393,90 Kč. Ustanovování strojů v dílnách proběhlo v prosinci 1936, kdy byl do nové továrny dopraven i výrobní materiál a přístroje, nářadí a měřidla. To vše v intenzivní spolupráci s mateřským strakonickým závodem, odkud také do Uherského Brodu na přelomu let 1936/1937 přešel základní kádr 136 pracovníků s bohatými zkušenostmi z výroby leteckých kulometů. O pracovní místa v nové továrně spolu sváděly boje jednotlivé politické strany, z nichž nejúspěšnější byla agrární strana. Výsledkem byl zvýšen nábor dělníků z okolního venkova na úkor dělnictva přímo z Uherského Brodu. Výroba kulometů byla v Uherském Brodě zahájena již 2. ledna 1937, avšak menší potíže provázející její náběh a dílčí nedostatky nových objektů vedly k tomu, že Česká zbrojovka nakonec sama označila jako datum začátku provozu nové továrny až 1. únor 1937. Krátce po leteckých kulometech se druhým uherskobrodským výrobkem staly signální pistole vz. 30. S větším odstupem následovala výroba součástí pro novou československou armádní pistolí vz. 38, která byla kompletována ve Strakonících. Před druhou světovou válkou činil stav dělnictva 480 dělníků, dělnic a učňů. V létě téhož roku to bylo již bezmála 600 zaměstnanců (Pazdera, 2015).

3.1.3 Druhy zbraní

Příloha č. 1 k zákonu č. 199/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu, se věnuje rozdělení jednotlivých druhů zbraní. Pro potřeby mé práce se budu věnovat pouze střelným zbraním a konkrétně zbraním palným.

Střelná zbraň je zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost. Nejrozšířenějším typem střelných zbraní jsou v současnosti zbraně palné.

Palná zbraň je střelná zbraň, jejíž funkce je odvozena od okamžitého uvolnění chemické energie. K vyvinutí potřebné kinetické energie je využito plynů, které vzniknou při zahoření výmetné náplně. V dnešní době se jako výmetné náplně používá výhradně bezdýmný střelný prach.

Expanzní zbraně

Expanzní zbraň je ruční palná zbraň, neletálního charakteru. Jako střela se používá tenisový míček, nebo jiné předměty s maximální hmotností 300 g. Tato zbraň se používá k zastavení útočnicka na krátkou vzdálenost s bolestivým účinkem.

Pistole

Pistole je ruční krátká palná zbraň, která se ovládá jednou rukou. Jejím charakteristickým rysem je, a tím se liší od revolveru, že její hlaveň obsahuje kromě vývrtu i nábojovou komoru. Podle konstrukce se pistole dělí na jednoranové, opakovací a samonabíjecí. Jednoranové pistole mohou být jednohlavňové nebo vícehlavňové, zpravidla dvouhlavňové. Některé samonabíjecí pistole mohou střílet i krátkými dávkami ran (Faktor, 1995).

Vývoj pistole v Československu

Ve výrobě pistolí začínající československý zbrojní průmysl dělal své první kroky. Pistole byla první novou zbraní domácí výroby, kterou československá armáda přijala do výzbroje. Na prahu vývoje československého státu a armády nebyla pistole nebo revolver něčím, co rozhoduje o bojeschopnosti armády či obranyschopnosti státu. Nicméně armáda jich potřebovala relativně značné množství. Byly také výzbrojí četnictva, policie i dalších orgánů, byly prostředkem sebeobrany pro další občany, poctivé i méně poctivé. Jako první nabídla pistole své výroby armádě Zbrojovka Praga. Šlo o pistoli ráže 7,65 mm, vhodnou sice spíše pro civilní nebo policejní potřebu, ale pro armádu přece jen přijatelnější než kapesní pistole ráže 6,35 mm, kterou tato firma rovněž připravovala. Ministerstvo národní obrany v červnu 1919 objednalo 5000 pistolí Praga r. 7,65 mm, ačkoli tento typ teprve zkoušelo a mělo k jeho provedení podstatné námitky. Záhy nato podaly nabídku na dodávku pistolí pro armádu i Škodovy závody v Plzni. Někteří představitelé této známé zbrojní firmy se tehdy opravdu chtěli pustit i do výroby pistolí. V prosinci 1919 mohlo zatím ředitelství Škodovky potvrdit objednávku Ministerstva národní obrany, znějící na 10 000 opakovacích pistolí ráže 7,65 mm. Ani ne týden po tom, co na ministerstvu předchozí objednávku schválili, předložila také Státní zbrojovka v Brně „vzor nové samonabíjecí pistole, jejíž patent pro Čs. republiku získala“ a nabízela „převedení konstruktérem inž. Nickelem“. To byla pistole, která původně nesla značku Mauser, ale její tvůrce ing. Josef Nickel působil už v Brně a řídil pro pistolárnu instalaci strojů, které Zbrojovka dostala z Německa. Dne 3. ledna 1920 zkoušela vojenská komise na Ořechovce tři vzory pistolí nabízené armádě: Praga r. 7,65 mm, Tomiška ze Škodových závodů r. 9 mm a Nickel z Mauserových závodů r. 9 mm. Podle protokolů dosáhla tehdy nejlepších výsledků pistole Nickel, a to jak ve funkci, tak i v precizi a účinku (Šáda, 2004).

Nejslavnější pistole české výroby

Pistole ČZ vz. 50

Samonabíjecí pistoli ČZ vz. 50 zkonstruovali v České zbrojovce ve Strakonicih v letech 1947-1948 bratři Jan a Jaroslav Kratochvílové jako nástupkyni technicky a morálně zastaralé pistole ČZ vz. 27. Nová zbraň ráže 7,65 mm Browning s dynamickým

závěrem byla na svou dobu velmi moderní: měla bicí a spoušťové ústrojí s vnějším kohoutem a spoušťovým napínáním a byla na ní uplatněna řada progresivních bezpečnostních prvků – automatická bloková pojistka úderníku, otočná manuální pojistka s možností bezpečného vypuštění napnutého kohoute bez rizika nechtěného výstřelu a originálně řešený výstražník, který byl konstrukčně svázán s vytahovačem, takže střelec byl o přítomnosti náboje informován i při namířené zbraní. Pistole ČZ vz. 50 se ve Strakonících vyráběla pouze do poloviny roku 1952, přičemž již o rok dříve bylo ústředním resortním orgánem rozhodnuto o předání tohoto programu Závodům přesného strojírenství uherský Brod. Stalo se tak v rámci postupného ukončování zbrojní produkce v České zbrojovce ve Strakonících, které ani nový poválečný režim neodpustil nestrategickou pozici příliš blízko západních hranic Československa. V Uherském Brodě byla pro tento účel zařízena tzv. pistolová dílna, která byla kvůli neočekávanému přidělení licenční výroby sovětské karabiny SKS, n a jaře 1957 vystřídané domácím vzorem 52/57, a velkým objednávkám náhradních dílů pro samopaly a samonabíjecí pušky umístěna v pobočném závodu Svit. Do hlavního továrního areálu se tento provoz přesunul až v roce 1964 po dokončení nové výrobní haly. Fakt, že pistole ČZ vz. 50 byla vůbec první krátkou palnou zbraní vyráběnou v uherskobrodské zbrojovce, navíc zkonstruovanou v jiném závodě, s sebou nesl určité potíže. Kromě nedostatku zkušeností způsobil řadu komplikací rozšířený nešvar tehdejších delimitací: výrobní zařízení ze Strakoníc nebylo kompletní a technologické postupy nebyly předány úplně. Kvůli výrobě součástí pro pušky vz. 52/57 navíc nebylo při zhotovování nulté série pistolí vz. 50 možné provádět operace na předepsaných strojích (Pazdera, 2015).

Sériová výroba pistolí ČZ vz. 50 v Uherském Brodě začala v prosinci 1957, kdy bylo dokončeno prvních 510 kusů. Během roku 1958 již bylo vyrobeno 12 000 pistolí. V roce 1959 závod zhotovil 8 000 kusů, naproti tomu v roce 1960 běžela produkce pouze ve druhém pololetí v celkovém objemu 2001 pistolí. V průběhu roku 1961 závod vyrobil 4 200 pistolí, v roce 1962 to bylo 7 077 kusů. Pro rok 1963 do podniku nedorazily žádné objednávky, takže pouze v lednu, břenu a dubnu byla kompletovaná malá množství a vykazovaná celoroční produkce činila jen 171 kusů. Celkově uherskobrodská továrna v letech 1957-1963 vyrobila 33 959 pistolí ČZ vz. 50 (Pazdera, 2015, 104).

Zpracování pistolí vz. 50 z prvního období produkce v Uherském Brodě částečně zaostávalo za úrovní strakonických exemplářů. Důvodem nebyly jen počáteční problémy s dodaným výrobním zařízením či ne zcela optimální konstrukční řešení zbraně. Míra zkušeností obou závodů byla v této době stále ještě nesouměřitelná. Ve Strakonících se

samonabíjecí pistole vyráběly téměř nepřetržitě od začátku 20. let dvacátého století, zatímco uherskobrodská zbrojovka s tímto druhem výroby teprve začínala (Pazdera, 2015).

Původním primárním odběratelem pistolí vz. 50 byly československé bezpečnostní složky, v době předání výroby do tohoto modelu do Uherského Brodu se však už jednalo v první řadě o žádaný vývozní artikl. Podstatná část uherskobrodských padesátek z prvního období výroby tak byla exportována jak do tehdejších kapitalistických států, tak i do zemí tzv. socialistického tábora. Pouze velmi malá část produkce putovala na domácí trh (Pazdera, 2015).

Hlavním odběratelem pistole ČZ vz. 50 ve druhé polovině 60. let dvacátého století bylo československé ministerstvo zahraničního obchodu, resp. Jemu podléhající podniky zahraničního obchodu. Malé objemy pistolí ČZ vz. 50 nakupovaly ve druhé polovině 60. let také československé bezpečnostní a ozbrojené složky (Pazdera, 2015).

V roce 1967 byl zahájen proces postupné celkové inovace pistole ČZ vz. 50, který vyvrcholil zahájením výroby nového provedení pod označením vzor 70 (Pazdera, 2015).

- Ráž: 7,65 mm Browning
- Celková délka: 165 mm
- Výška: 121 mm
- Šířka: 28 mm
- Délka záměrné: 127,5 mm
- Délka hlavně: 96 mm
- Hmotnost pistole s prázdným zásobníkem: 0,71 kg
- Kapacita zásobníku: 8 nábojů
- Období výroby v Uherském Brodě: 1957 – 1970
- Počet kusů vyrobených v Uherském Brodě: cca 270 000

Obrázek 1. Pistole ČZ vz. 50,

zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pistole_vz._50#/media/File:Cz50.3.jpg

Pistole CZ 75

Vývoj této revoluční krátké palné zbraně začal v roce 1969 na základě poněkud nejasné poptávky západních zahraničních zákazníků po obrané pistoli na výkonný náboj 9 mm Parabellum (dnes nazývaný 9 mm Luger či 9x19 mm). Konstruktorem zbraně byl František Koucký. Základní podmínky vývoje byly stanoveny koncem dubna 1969. Požadovaná byla „obránná pistole“ ráže 9 mm Parabellum, případně také 7,65 mm Parabellum pro vývoz do zemí, kde nebyl devítkový náboj povolen pro civilní uživatele. Koncem roku 1969 bylo upřesněno, že zásobník má pojmout 13 nábojů, a měla se zajistit také adaptace vyvíjené pistole na ráži 22 LR. V roce 1970 vznikl první funkční vzorek zbraně s jednočinným spoušťovým mechanismem a s dvouřadým zásobníkem s dvouřadovým vyústěním s kapacitou 16 nábojů. Po důkladném prostudování stávajících dvoučinných spoušťových mechanismů přišel František Koucký s originálně řešeným systémem. Jeho klíčovou myšlenkou je použití spouště ve funkci jednoramenné páky. Díky druhému klíčovému prvku v podobě symetrického táhla spouště, jehož dvě ramena obkračují zásobníkovou šachtu, se pak podařilo dosáhnout pravidelného chodu a rovnoměrného přenosu sil bez nebezpečí křížení jednotlivých dílů (Pazdera, 2015).

Funkční vzorek nové pistole byl hotov na jaře 1972. Teprve na počátku roku 1973 bylo rozhodnuto za cenu snížení kapacity zásobníku o jeden náboj přejít k jednořadovému vyústění zásobníku. Již během roku 1973 tak vzniklo de facto definitivní provedení pistole CZ 75, u níž nadále probíhaly jen drobné změny některých součástí (Pazdera, 2015).

Dne 17. března 1976 byla pistole „ČZ model 75“ schválena jako výrobek a uvolněna k sériové výrobě, která se oficiálně rozběhla 1. června 1977. Pistole CZ 75 se někdy popisuje jako „bomba z Madridu“, čímž se odkazuje na údajně obrovský celosvětový zájem, který pistole vyvolala při svém prvním veřejném představení na zbraňovém veletrhu ve Španělsku v roce 1975. Ve skutečnosti poptávka po této zbrani zpočátku poněkud stagnovala, neboť pětasedmdesátka byla jednou z prvních „záračných devítek“, jak se začaly nazývat velkokapacitní pistole služební velikosti ráže 9 mm Parabellum (Luger), a západní trh si ve druhé polovině 70. let minulého století na tento nový typ krátkých palných zbraní teprve zvykal (Pazdera, 2015).

Do konce roku 1977 bylo hotovo prvních 1 800 sériových kusů a hned od dalšího roku začal objem produkce daný požadavky ministerstva obchodu pomalu, ale jistě růst. Jen do roku 1980 bylo celkově vyrobeno přes 23 000 pistolí CZ 75. V následující dekádě pak průměrná roční produkce tohoto modelu, k němuž v roce 1985 přibyla částečně odlišná a podstatně méně rozšířená varianta CZ 85, převyšovala 21 000 kusů, s minimem v roce 1981 (13 003 pistolí) a maximem v roce 1984 (24 887 kusů). V podstatě veškerá produkce byla přitom dlouhou dobu určena výhradně pro export. Do roku 1992 pak bylo vyrobeno celkem 319 248 pistolí CZ 75/85 (Pazdera, 2015).

Teprve v roce 1985 byl vydán souhlas k prodeji pistolí CZ 75 na československém trhu. Řadový občan ovšem za podmínek tehdejší legislativy v zásadě neměl možnost tuto věhlasnou zbraň získat. Omezený počet privilegovanějších obyvatel Československa zase musel při nákupu pistole CZ 75 sáhnout hluboko do kapsy: její maloobchodní cena byla totiž stanovena na 3 420 Kčs (Pazdera, 2015).

Třebaže od oficiálního vzniku pistole CZ 75 uběhlo již 40 let, v kategorii celooceľových krátkých palných zbraní pro služební, obranné a sportovní použití se tento model i nadále řadí ke světové špičce (Pazdera, 2015).

Pistole CZ 75 je stále ve výzbroji Policie České republiky tak i Vězeňské služby České republiky. Je otázkou času a samozřejmě financí, kdy dojde na přezbrojení na nejnovější pistoli České zbrojovky, pistoli CZ P-10, která může směle konkurovat i takovému pojmu mezi pistolemi jako je rakouský Glock. Samozřejmě, že pistole CZ 75 je dostačující pro výkon služby u ozbrojené složky, ale jelikož už mají něco za sebou, tak se častěji projevují závady na zbrani, které jsou při výkonu služby naprosto neakceptovatelné.

- Ráž: 9 mm Luger
- Celková délka: 203 mm
- Délka hlavně: 114 mm
- Délka hlavně včetně nákluzu: 120 mm
- Délka záměrné: 160 mm
- Hmotnost pistole: 0,97 kg
- Začátek sériové výroby: 1977
- Počet vyrobených kusů do roku 2014: 1 005 820

Obrázek 2. Pistole CZ 75,
zdroj: <https://www.czub.cz/cz/cz-75-b.html>

CZ 75 P-07 Duty

V roce 2006 začala Česká zbrojovka Uherský Brod pracovat na vývoji zcela nové pistole, jejímž základem se stal radikálně zjednodušený spoušťový mechanismus Omega. Spoušťový mechanismus Omega se stal konstrukčním východiskem nové generace pistolí s polymerovým rámem a začal se rodit už v roce 1999. Systém Omega je založen na geniálním nápadu konstruktéra Františka Kouckého, kdy využívá spoušť jako jednoramennou páku, díky čemuž se podařilo docílit nízkého odporu a velmi plynulého chodu spouště. První prototyp nové zbraně byl hotový za pouhé tři měsíce, koncem roku

2008 byla vyrobena ověřovací série a na jaře 2009 se nový polymerový se nový polymerový kompakt dostal na pulty obchodů. I když se tato pistole názvem hlásí k tradici klasické CZ 75, byl to spíš marketingový tah než skutečnost. Ve skutečnosti má Duty s původními pětasedmdesátkami přímo společný jen princip fungování spoušťového mechanismu, vnitřní vedení závěru a postup demontáže. Zbytek konstrukce vychází z toho, co se dá nazvat současný standard služební pistole. Model CZ 75 P-07 Duty má rám z odolného polymeru bez skelných vláken, opatřený standardizovanou montážní lištou se třemi příčnými zářezy, velkým lučíkem pro spolehlivou střelbu v rukavicích, trychtýřovitě tvarovaným ústím zásobníkové šachty a rukojetí umožňující spolehlivý úchop pravákem i levákem. Klasický řešený záchyt zásobníku u dolní úpony lučíku je jen jednostranný, avšak snadno přestavitelný z levého boku na pravý. K charakteristickým rysům modelu CZ 75 P-07 Duty patří závěr s velkými hmatníkovými drážkami pod hledím a výrazně zkosenými boky v přední části, usnadňujícími vytahování zbraně z pouzdra a její opětovné zasunutí (Pazdera, 2015).

Polymerová Duty znamenala pro Českou zbrojovku první úspěšné vykročení ze stínu klasické CZ 75 a umožnila jí efektivně se zapojit do současných velkých pistolových tendrů. O kvalitách tohoto modelu svědčí, že jej do výzbroje zavedla početná řada bezpečnostních i ozbrojených složek z celého světa. Například Egyptské ministerstvo vnitra v roce 2013 zakoupilo 50 000 zbraní v lehce odlišném provedení (s prodlouženou hlavní a tritiovými mířidly) a díky spokojenosti s kvalitou a servisem dodávky doobjednalo dalších 29 000 kusů s perspektivou brzkého doplnění o dalších 50 000 pistolí (Pazdera, 2015).

- Ráž: 9mm Luger, 9x21, 40 S&W
- Celková délka: 185 mm
- Výška: 130 mm
- Šířka: 37 mm
- Délka záměrné: 149 mm
- Délka hlavně: 95 mm
- Hmotnost s prázdným zásobníkem: 0,77 kg
- Kapacita zásobníku: 16 nábojů (9 mm Luger)
- Začátek výroby: 2008
- Počet vyrobených kusů vč. P-07: 200 372

V roce 2014 uvedla Česká zbrojovka na trh modernizovanou verzi CZ P-07 Duty s názvem CZ P-07.

Obrázek 3, Pistole CZ P-07,
zdroj: <https://www.czub.cz/cz/cz-p-07.html>

CZ P-10 C

V roce 2016 Česká zbrojovka uvedla na trh novou pistoli, CZ P-10 C, pro osobní ochranu a ozbrojené složky, která se řadí mezi jedny z nejlepších pistolí současnosti.

Obrázek 4, Pistole CZ P-10 C,
zdroj: <https://www.czub.cz/cz/cz-p-10-c.html>

Samopal

Samopal je účinnou zbraní k boji zblízka, s velkou rychlostí palby. Hodí se zejména pro bojové akce, při nichž je nutná velká rychlost palby na krátké vzdálenosti, např. v bojích o osady, v domech, v lesích a v zákopové válce. Charakteristickým znakem samopalu je pistolový náboj (Lugs, 1956).

Už i úplný laik v oblasti zbraní a střeliva ze samotného názvu samopal pozná, že jde o zbraň samočinnou (automatickou), zbraň i přesto musí samozřejmě ovládat člověk. Kromě nabití, vybití, zamíření, odjištění a následného výstřelu obstarává samočinná zbraň veškerou další činnost sama. Zjednodušeně řečeno, automatická zbraň po každém výstřelu sama otevře závěr, vytáhne a vyhodí prázdnou nábojnici, nabije nový náboj a uzavře závěr. K samotnému přebití zbraně, tedy vyhození prázdné nábojnice a podání nového náboje, dochází z důvodu využití energie z předchozího výstřelu.

Jak už jsem zmiňoval, samopal se oproti útočné pušce liší hlavně druhem střeliva, kdy samopal používá střelivo shodné se střelivem, které používá pistole.

Vývoj samopalu v Československu

Samotné začátky samopalů lze sledovat od upravených pistolí a většinou také používají stejného střeliva. Samopaly se ještě před 1. světovou válkou nazývaly kulometnou pistolí. Když československá armáda začala budovat svůj systém výzbroje, nebyl už samopal ničím neznámým. Za první světové války používala např. italská armáda ne právě povedený samopal Villar Perosa vz. 15. Německá armáda používala samopal MP 18, od firmy Bergmann, který se stal vzorem četných pozdějších konstrukcí. Po 1. světové válce, ve dvacátých letech, svět samopalům mnoho důvěry a pozornosti nevěnoval. Zbraně tohoto druhu však po válce nevyhynuly, jejich vývoj a výroba, byť v omezené míře, pokračovaly a objevily se nové vzory. V Americe přišel těsně po válce na trh proslulý samopal Thompson. V Sovětském svazu zkoušeli od roku 1927 nejen samopal Vollner, ale i domácí vzory z dílen konstruktérů Tokareva, Děgťareva, Korovina a dalších. V představách vojenských odborníků i veřejnosti však samopaly dlouho byly zbraní vhodnou spíše pro policii, nebo naopak gangstery. Vojáci jich použili jen v ojedinělých případech a odbyt zůstal neveliký. Ve třicátých letech se situace postupně

měníla. Výrobci přibývalo a nabízeli dokonalejší typy. Samopaly začaly pronikat i do vojenské výzbroje (Šáda, 2004).

Samopaly se v ČSR začaly prosazovat poměrně pozdě. První snahy ve dvacátých letech nenašly pochopení oficiálních kruhů čs. armády. Za počátek je tedy třeba považovat druhou polovinu třicátých let. První samopal – tedy zbraň na pistolové náboje střílející dávkami – předložila k přezkoušení Česká zbrojovka Strakonice koncem roku 1937. Tato zbraň označená 9mm samopal vz. 38 (nebo také ČZ vz. 38) byla konstruována na pistolový náboj vz. 22 (tedy náboj 9 mm Browning používaný v pistoli vz. 22) s neuzamčeným závěrem. Zásobníky byly vyřešeny dva – skříňový rovný a bubnový. Byly v samopalu umístěny zespodu před podpažbím, které tvořilo s dřevěnou pažbou jeden celek. Skříňové zásobníky byly na 24 nebo 36 nábojů. Bubnový zásobník měl úctyhodný obsah 96 nábojů. Spuštěadlo bylo vyřešeno původně pro střelbu jednotlivými ranami i dávkami, ale po úpravách se přešlo pouze na střelbu dávkami. Zápalka náboje byla iniciována při dorazu závěru do přední polohy úderníkem pevně uloženým v závěru, tak jak je to známo u většiny zbraní této kategorie. Konstruktorem této zbraně byl František Myška. V srpnu 1938 bylo rozhodnuto zavést tento samopal do výzbroje čs. armády s názvem „kulometná pistole vz. 38“ (Popelinský, 1999).

O samopal projevila zájem jak pěchota, tak jezdeckvo a dělostřelectvo (Šáda, 2004).

Nejslavnější samopaly české výroby

Samopaly 24 a 26

Na jaře 1950 se komunistické vedení Československa rozhodlo zahájit unifikaci čs. pěchotní výzbroje s výzbrojí Sovětské armády. V případě samopalů bylo nařízeno okamžitě přejít na sovětský pistolový náboj 7,62x25 mm (Tokarev). Ironií osudu se Českoslováci k tomuto kroku rozhodli v době, kdy sama Sovětská armáda od tohoto parametricky nepřilíš výhodného střeliva ustupovala ve prospěch perspektivnější ráže 9 mm Makarov; tato informace se však patrně z důvodu utajení do Československa nedostala (Pazdera, 2015).

Samopaly 24 a 26 navazovaly na Samopaly 23 a 25. Hlavním požadavkem bylo zachování dosavadní konstrukce pro co nejjednodušší náběh sériové výroby. Součástí zadání byla také možnost snadné přestavby samopalu pro střelbu původními 9mm náboji.

Po určení hlavních slabin probíhala rekonstrukce svižným tempem. Už 13. října 1950 byl 7,62mm samopal předveden v Uherském Brodě komisi, která navrhla jen několik doplňujících změn a doporučila dát souhlas k zahájení příprav sériové výroby. V září 1950 proběhly zatěžkávací zkoušky v útvaru a došlo k odzkoušení prototypu v SSSR. Zjištěné menší závady a nedostatky se odstraňovaly do konce roku. 10. ledna 1951 zdokonalený samopal se zesíleným pouzdem závěru absolvoval střelecké a pádové zkoušky střelbou za zhoršených podmínek. Zbraň vyhověla, požadovaná byla už jen úprava hledí za účelem odstranění derivace střely (Pazdera, 2015).

K charakteristickým rysům nového samopalu patřilo o 10 mm delší pouzdro závěru se silnějšími stěnami, samostatná základna hledí a lůžko držáku pažby či ramenní opěry, jednotné zadní poutko pro nosný řemen, zesílená a upravená krytka pouzdra závěru a nový jednotný zásobník s lichoběžníkovým profilem na 32 nábojů, který byl kvůli spolehlivému navádění nábojů 7,62x25 mm do komory výrazněji vykloněn dopředu vůči ose hlavně (Pazdera, 2015).

11. června 1951 náčelník generálního štábu arm. gen. Jaroslav Procházka zavedl 7,62mm „pumpičky“ do výzbroje jako Samopal 24 s pevnou dřevěnou pažbou pro samopalníky pěších a samopalných rot pěchoty a tankového vojska a Samopal 26 s ocelovou sklopnou ramenní opěrou pro obsluhy těžkých zbraní a jiných bojových prostředků a pro výsadkové vojsko (Pazdera, 2015).

Zlatá éra samopalů 24/26 v Československu skončila již na přelomu 50. a 60. let minulého století zavedením nových automatických zbraní jednotlivce – samopalů vz. 58 a vz. 61 (Pazdera, 2015).

- Ráž: 7,62 mm Tokarev
- Celková délka: 690 mm / 454 mm
- Délka záměrné: 276 mm
- Délka hlavně: 285 mm
- Hmotnost zbraně: 3,26 kg/ 3,11 kg
- Kapacita zásobníku: 32 nábojů
- Kadence: 650 ran/minuta
- Období výroby: 1951-1953
- Počet vyrobených kusů obou provedení: 345 000

Obrázek 5. Samopal vz. 24/26,
zdroj: www.stream.cz

Samopal vz. 61

7,62mm samopal vz. 61 Škorpion je zbraní, která v sobě spojuje konstrukční rysy běžných samopalů konstruovaných na pistolové náboje s některými novými prvky. Pro činnost automatiky využívá impuls výstřelu působící na neuzamčený dynamický závěr přes nábojnici, stejně jako běžné samopaly. Dále se jim podobá umístěním zásobníku zesponu, pažbičkou a sklopnou ramenní opěrou. Na první pohled se od nich liší menšími rozměry (Popelinský, 1999).

Škorpion bývá často označován za nejoriginálnější zbraň 20. století, který se snažil pokrýt mezery mezi služebními pistolemi a klasickými samopaly na pistolové náboje. Jednou z jeho hlavních výhod je při zachování střeleckých předpokladů, dobrá manipulace a obratnost se zbraní, kdy zbraň je velice kompaktní v porovnání s ostatními samopaly.

Na počátku vývoje této originálně koncipované zbraně stál zájem československého ministerstva vnitra o „speciální samopal pro služební účely“ ráže 7,65 mm Browning (32 Auto), který by byl vhodný jak pro tzv. zvláštní bezpečnostní aktivity, čímž se mínila činnost rozvědky a kontrarozvědky, tak pro jednotné vyzbrojení příslušníků Státní bezpečnosti a Veřejné bezpečnosti. Zajímavým detailem byla zvolená ráž, pro automatickou zbraň netypická a navíc nevhodná kvůli relativně nízkému výkonu a nábojnici s vystupujícím okrajem dna. Tento náboj však jednak představoval standardní

pistolovou ráži československých bezpečnostních složek, a také měl řadu vlastností ideálních právě pro „zvláštní bezpečnostní aktivity“. Ne náhodou bylo pro nový kompaktní samopal vybráno krycí označení Škorpion (Pazdera, 2015).

Vedením prací na speciálním samopalu byl pověřen Ing. Miroslav Rybář, pro něhož to byl první samostatný projekt. Ing. Rybář se nejprve pustil do důkladné teoretické přípravy a obhajobou analýzy budoucího Škorpionu v roce 1958 završil své postgraduální studium vojensko-průmyslového oboru na Vojenské technické akademii v Brně. Samotný vývoj probíhal od února 1959 do léta 1961, kdy skončil schválením dokumentace pro výrobu ověřovací série. Ing. Rybářovi vypomohla ještě jedna konstruktérská legenda – Jiří Čermák, tvůrce samopalu vz. 58 (Pazdera, 2015).

Výsledná zbraň v sobě originálním způsobem spojovala rysy typické pro samopaly a pistole. S první skupinou měla společný především dynamický závěr, zásobník umístěný před lučikem a sklopnou ramenní opěrku umožňující střelbu z ramene. S pistolemi Škorpion spojoval použitý náboj a do jisté míry i kladívkový bicí mechanismus plus odpalování se závěrem v přední poloze, což dávalo dobře předpoklady k vysoké přesnosti při střelbě jednotlivými ranami. Při střelbě dávkami byly vysoká kadence a zdvih ústí hlavně úspěšně snižovány mechanickým vertikálním zpomalovačem (Pazdera, 2015).

Škorpiony byly přednostně určeny pro „zvláštní složky“ Státní bezpečnosti, ale postupně se staly standardní zbraní všech příslušníků Veřejné bezpečnosti a používaly je i další ozbrojené složky podřízené ministerstvu vnitra. Ve výzbroji českých a slovenských policejních složek se samopaly Škorpion udržely do dnešního dne, byť jejich počty postupně klesají (Pazdera, 2015).

Československá armáda zbraň odebrala v poměrně velkých počtech, protože ji začala přidělovat tzv. specialistům neboli vybraným odbornostem u průzkumných, strážních a speciálních jednotek. Armády České republiky i Slovenské republiky dodnes vykazují 7,65mm samopal vz. 61 jako součást své standardní výzbroje. Od roku 1991 Škorpiony v počtu více než 500 kusů tvořily i hlavní výzbroj Hradní stráže, jejímž úkolem je ostraha, zabezpečení a obrana sídel českého prezidenta a jeho hostů. Dalším, byť početně omezeným uživatelem samopalů vz. 61 byl Sbor nápravné výchovy podřízený ministerstvu spravedlnosti, z něhož se v roce 1993 stala Vězeňská stráž (Pazdera, 2015).

- Ráž: 7,65 mm Browning
- Celková délka se sklopenou ram. opěrkou: 270 mm
- Celková délka s vyklopenou ram. opěrkou: 522 mm
- Délka hlavně: 115 mm
- Hmotnost zbraně bez zásobníku: 1,30 kg
- Kapacita zásobníku: 10 nebo 20 nábojů
- Kadence: 750 ran/minuta
- Počet vyrobených kusů: 207 618

Obrázek 6. Samopal vz. 61,

zdroj: <http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-7-65mm-samopal-vzor-61-skorpion-89704/>

Samopal CZ SCORPION EVO 3 A1

CZ SCORPION EVO 3 A1 je lehká automatická zbraň s masivním dynamickým závěrem a kladívkovým bicím mechanismem, který je spolu se spoušťovým ústrojím uložen v odnímatelném pouzdru spušťadla. Režim střelby je možný jednotlivými ranami, omezenými tříhrannými dávkami a neomezenými dávkami, přičemž k odpalování dochází v přední poloze závěru. Samozřejmostí je automatická bloková pojistka úderníku, která zásadním způsobem přispívá k pádové bezpečnosti zbraně (Pazdera, 2015).

Samopal EVO 3 A1 vychází z původního vzoru 61. Její první prezentace proběhla v roce 2009 na tradičním jarním veletrhu IDET v Brně. Tehdy představené kusy už měly

blízko k dokonalosti, nicméně vývoj ještě nějaký čas pokračoval. Základní verze v ráži 9x19 mm byla za hotovou prohlášena ve druhé polovině roku 2009. To už měl nový samopal za sebou veškeré náročné tovární zkoušky a úspěšně prošel rovněž ztíženými testy podle nejpřísnějších vojenských norem. Vedle konstrukce se během roku 2009 ladil také název zbraně. Nakonec se ustálil do současné podoby CZ SCORPION EVO 3 A1. Jméno SCORPION má uherskobrodská společnost již od druhé poloviny 90. let minulého století zaregistrované jako slovní ochrannou známkou pro „zbraně ruční automatické a rychlopalné“ a jejich příslušenství včetně pouzder, náhradních dílů a přepravních schránek (Pazdera, 2015).

Řešení nového Scorpionu ve všech ohledech reflektuje nový pohled na samopaly střílející pistolovými náboji. Donedávna upřednostňované kompaktní rozměry s předpokladem použití na velmi krátké vzdálenosti již nejsou prioritou. Srdcem konstrukce Scorpionů – a klíčem k jejich úspěchu – se stalo kluzné uložení závěru na odnímatelném pouzdru spouštědla a vedení závěru na centrálním trnu s jednou vratnou pružinou. Tento prostý, ale v konečném důsledku bezmála geniální nápad (který se dočkal mezinárodní patentové ochrany) umožnil radikálně zjednodušit konstrukci zbraně a samozřejmě i její výrobu (Pazdera, 2015).

Vstup samopalů CZ SCORPION EVO 3 A1 na služební trh usnadnila objednávka Ministerstva obrany ČR, které se na jaře 2010 rozhodlo zakoupit 572 kusů pro Hradní stráž. Tato špičkově vycvičená bojová jednotka má kromě reprezentačních úkolů na starosti zajišťování ostrahy a obrany sídel prezidenta ČR a jeho hostů a Scorpiony v její výzbroji nahradily 7,65mm samopaly vz. 61, používané od roku 1991. Díky tomu se hned v roce 2010 rozběhla sériová výroba a o novou zbraň začaly projevovat zájem další ozbrojené složky doma i v zahraničí. CZ SCORPION EVO 3 A1 ráže 9x19 mm si rychle vydobyl renomé po všech stránkách zdařilého, uživatelsky mimořádně přívětivého a konstrukčně i výrobně velmi jednoduchého a spolehlivého samopalu. Tomu odpovídá i poptávka. Vedle ozbrojených sil České republiky, které v prosinci 2013 objednaly dalších 470 kusů, tyto zbraně dosud v různě velkých počtech od několika desítek po stovky až tisíce kusů nakoupily ozbrojené a bezpečnostní složky řady zemí z celého světa, především pro specializované útvary. CZ SCORPION EVO 3 A1 se plně osvědčil v rukou elitních profesionálů v nejrůznějších taktických a klimatických situacích. Exploatační zkušenosti mj. prokázaly, že Scorpionu nedělají nejmenší problémy ani velmi náročné podmínky pouštního podnebí a spolehlivě fungují se všemi variantami nábojů 9x19 mm, resp. 9 mm Luger bez ohledu na výrobce a tvar střely. Na dobré prodeje pak Česká

zbrojovka zareagovala mj. vývojem adaptéru na střelbu značkovacími náboji FX Simunition, který představuje důležitou pomůcku pro realistický bojový výcvik (Pazdera, 2015)

- Ráž: 9x19 mm
- Celková délka se vztyčenou ramenní opěrou: 675 mm
- Celková délka se sklopenou ramenní opěrou: 425 mm
- Šířka se vztyčenou ramenní opěrou: 60 mm
- Šířka se sklopenou ramenní opěrou: 85 mm
- Délka hlavně: 196 mm
- Hmotnost zbraně s prázdným zásobníkem: 2,68 kg
- Kapacita zásobníku: 10, 20, 30 nábojů
- Začátek výroby: 2010
- Počet vyrobených kusů do roku 2014: 18 558

Obrázek 7. CZ SCORPION EVO 3 A1,

zdroj: <https://www.czub.cz/cz/produkty/samopaly/cz-scorpion-evo-3-a1.html>

Parametr	Samopal vz. 24/26	Samopal vz. 61	CZ SCORPION EVO 3 A1
Ráže (mm)	9	7,65 Browning	9 Luger
Kadence (min)	600	750	1150
Počet nábojů v zásobníku	32	10, 20	30
Hmotnost zbraně (kg)	3,30/3,10	1,30	2,72
Celková délka zbraně se vztyčenou opěrou (mm)	686, 445/686	270/522	410/670
Délka hlavně (mm)	284	115	196
Účinná dálka střelby (m)	300	200	250

Tabulka 1. Porovnání některých technických parametrů samopalů české výroby, zdroj: www.czub.cz, Popelinský, 1999.

Puška

Puška je ruční dlouhá palná zbraň. Přes opakovačky (po každém výstřelu musel střelec manuálně nabít) a samonabíjecí pušky (umožňují střelbu jednotlivými ranami) byly vyvinuty i pušky samočinné (automatické), které se používají dnes. Útočné pušky dneška používají zkrácený puškový náboj.

Vývoj pušek v Československu

Vývoj samonabíjecích pušek (tehdy se jim říkalo samočinné opakovačky) probíhal ihned po vzniku samostatné ČSR. Na podzim roku 1925 vojenská komise zkouší první pušku od konstruktéra Karla Krnky z brněnské zbrojovky, zbraň byla označena „vz. K“. Vývoji samonabíjecí pušky pokračoval nejenom v Brně, ale i ve Strakoncích, kde Emanuel Holec společně s ředitelem továrny, Ing. Gustavem Benešem, konstruuji svoji první samonabíjecí pušku HB, později nazvanou „vz. S“. Obě zbraně, vz. S i vz. K,

podstoupily řadu zkoušek, ale ty nepřinesly uspokojivé výsledky. Zbraně měly četné nedostatky a poruchy ve funkci, takže posudky nebyly příznivé. Roku 1927 nastupuje do brněnské zbrojovky Emanuel Holec a v letech 1927 až 1929 vytvořil v Brně různé typy nové linie „H“ nebo „ZH“, až dospěl ke vzoru ZH 29. Dalšími puškami z dílny E. Holka byly pušky označené „ZH 32“ a „ZH 33“ a ve Strakonících vznikla ČZ vz. 35. Několik set Holkových pušek se podařilo prodat do Číny, ale jinak tyto zbraně většího úspěchu nedosáhly. Vývojová práce na samonabíjecích puškách pokračovala, ale řešení otázky samonabíjecí pušky v československé armádě však během první poloviny třicátých let nijak zásadně nepokročilo (Šáda, 2004).

Po málo uspokojivých výsledcích let 1936 a 1937 pracovaly obě továrny, strakonická i brněnská, na dalším vývoji. V brněnské Zbrojovce pokračovala práce typu Emanuela Holka. Strakonická zbrojovka však přikročila k zásadnějšímu přepracování své pušky a postupně vytvořila několik nových prototypů, ale bez většího úspěchu. Emanuel Holec těsně před válkou připravil nový vzor své zbraně s označením „ZH 39“. V Brně v té době začal pracovat na samonabíjecích puškách i Josef Koucký a vytvořil ještě do okupace několik typů pušek – ZK 371, ZK0373, ZK 381. V roce 1939 vznikla další odlišná konstrukce, ZK 391. Do druhé světové války tedy československá konstrukční škola samonabíjecích pušek získala bohaté zkušenosti, ale dosáhla jen skromných výsledků v sériové výrobě či v boji. I během války vznikly v Brně nové verze pušek označené ZK 420 nebo ZK 425. Jednalo se ovšem pouze o vzorky (Šáda, 2004).

Po zkušenostech 2. světové války se začala projevovat snaha o větší univerzálnost používaných zbraní. Snahou bylo pokrýt bojiště od 200 do 400 m, který nebyl doposud účinně vykrytý samopalem a puškou s velkým dostřelem. Čeští konstruktéři začali připravovat nový druh zbraně na zkrácený puškový náboj, útočnou pušku. Základním předpokladem úspěšného řešení zbraně byl především vývoj vhodného zkráceného puškového náboje (Šáda, 2004).

Roku 1951 byl pověřen konstruktér Jiří Čermák, aby navrhl samopal na nový náboj ráže 7,62 mm Z-50 (7,62x45 mm). Požadavky na novou zbraň byly velmi přísně, na tehdejší dobu přímo nesplnitelné (např. hmotnost zbraně se zásobníkem do 4 kg). Vzorem byla německá zbraň „Sturmgewehr“ Stg 44 používající střelivo 7,92x33 mm, která byla vyvinuta proto, aby pokryla pásmo bojiště mezi 200 – 400 m. Samopal byl označen ČZ 515 (Šáda, 2004).

V roce 1952 vyvinula Konstrukta Praha samopal ZK 503. Dalším samopalem vyvinutým Jiřím Čermákem byl ČZ 522, kdy do konce roku 1953 byly vyhotoveny dva

prototypy. Oproti ČZ 515 byl samopal lehčí, ale problémy způsobily nové náboje, které měly zvětšenou hmotnost střely, tato informace se k rukám Jiřího Čermáka vůbec nedostala. V několika málo dnech byl vyroben nový prototyp ČZ 522, který byl již přizpůsoben novým nábojům. V roce 1953 představil novou konstrukci zbraně – ZB 530 – také Václav Holec ze Zbrojovky Brno. V roce následujícím byly provedeny státní zkoušky k přezkoušení samopalů, používajících náboj 7,62 mm vz. 52, kterých se zúčastnily tři firmy: Konstrukta Praha se samopalem ZK 503, ČZ Strakonice se samopalem ČZ 522 a Zbrojovka Brno se samopalem ZB 530 (Šáda, 2004).

Koncem roku 1955 byl vývoj všech zmíněných zbraní zastaven s okamžitou platností a začala se vyvíjet zbraň na sovětský náboj 7,62 vz. 43. Vedením nové etapy vývoje samopalu byl pověřen Jiří Čermák. Čtyřčlenná skupina pod jeho vedením postupně pracovala na novém prototypu s označením S 56, který byl po několika úpravách a zlepšeních na jaře roku 1958 zadán do výroby a následně zaveden do výzbroje armády pod názvem 7,62 mm samopal vz. 58 (Šáda, 2004).

Nejslavnější pušky české výroby

Samonabíjecí puška vz. 52

Samonabíjecí puška vz. 52 byla dílem konstruktéra České zbrojovky ve Strakonici Jana Kratochvíla. Zbraň měla závěr uzamčený výkyvným závorníkem se dvěma uzamykacími ozuby v přední části zapadajícími do vložky v pouzdře závěru. Její automatika byla ovládána tlakem prachových plynů odebíraných z vývrtu na mezikruží prstencového pístu, přičemž přenos impulzu na odpružený pohybovací závěr se prováděl prostřednictvím plechové lisované pístnice. Puška byla zásobována z odnímatelného 10ranového zásobníku, který bylo možné plnit i ve zbrani z nábojového pásku. Až později se ukázalo, že nešlo o příliš vydařenou konstrukci. Hlavním důvodem bylo, že až do jara 1950 se pracovalo na samonabíjecích puškách na domácí náboj ráže 7,5x45 mm (Z-49). V květnu 1950 však nové velení čs. armády v čele s ministrem národní obrany Alexejem Čepičkou 7,5 mm náboj s odvoláním na závazek unifikace se sovětskou výzbrojí zavrhl, načež se v časové tísně přistoupilo ke svéráznému kompromisu: v průběhu roku 1950 vznikl „politicky korektnější“ československý náboj 7,62x45 mm (Z-50), na který byly urychleně rekonstruovány vyvíjené zbraně. Současně bylo požadováno, aby jejich sériová

výroba začala co nejdříve – východní blok se totiž chystal na třetí světovou válku. Ve snaze ušetřit čas vybrala čs. vojenská správa na podzim 1950 pro úpravu na nový náboj pouze jeden prototyp samonabíjecí pušky, Kratochvílův model ČZ 493. Rekonstrukce probíhala v hektickém tempu, navíc při ní musely být akceptovány dodatečné požadavky čs. vojenské správy a sovětských poradců. Následky spěchu a nových úprav se v této fázi projevovaly „pouze“ zhoršením parametrů nového prototypu ČZ 502. Teprve na přelomu let 1951/1952 se podařilo snížit hmotnost zbraně nové zbraně na 3,93 kg bez zásobníku a v tomto provedení byla puška dne 20. března 1952 spolu s ostrým nábojem 7,62x45 mm zavedena do výzbroje čs. armády pod označením „vz. 52“ (Pazdera, 2015).

V letech 1953-1955 byly na výrobních výkresech pro pušku vz. 52 provedeny stovky změn. U jedné menší součástky se zcela měnil tvar. Ve výrobním postupu se objevily nové operace, z nichž nejobskurnější bylo zavařování zalisované a zakolíkované uzamykací vložky do pouzdra závěru, neboť jinak při tormentaci docházelo k jejímu posunu vzad. Situaci v jednu chvíli zdramatizoval občasný výskyt nábojů vz. 52 vyvíjejících vyšší tlaky, které zbraň při výstřelu spolehlivě ničily a kvůli nimž se muselo přikročit k izotermickému kalení nábojové komory. K dovršení všeho začal plnění plánu ohrožovat naprostý nedostatek kvalitního ořechového dřeva na pažby. Místo ořechu se sáhlo po bříze, od roku 1955 dovážené ze SSSR. Jenže březové pažby ve vlhku bobtnaly tak, že se nedala sejmout botka zakrývající otvory s příslušenstvím. A tak vznikla další výrobní změna – tzv. dvojbotka, u níž se pod odnímatelnou botkou skrývala ještě jedna, trvale nasazená na pažbě. Až v roce 1956 začala výroba pušek vz. 52 probíhat podle plánu a vojenská správa jich začala přebírat větší množství. V roce 1957 se začala vyrábět nová verze pušky vz. 52, Samonabíjecí puška vz. 52/57. Výroba skončila v roce 1959 (Pazdera, 2015).

- Ráž: 7,62x45 mm
- Celková délka se sklopeným bodákem: 1 005 mm
- Celková délka se vztyčeným bodákem: 1 205 mm
- Délka hlavně: 525 mm
- Hmotnost nenabitě zbraně s prázdným zásobníkem: 4,15 kg
- Kapacita dvouřadového zásobníku: 10 nábojů
- Počet kusů vyrobených v Uherském Brodě: 253 485

Obrázek 8. Puška vz. 52,

zdroj: <http://www.panzer.cz/cs/pusky/277-puska-samonabijeci-cz-vz52-762x45.html>

7,62 mm samopal vz. 58

Popelinský (1999, 101) uvádí „termín samopal by měl být vyhrazen pouze automatickým zbraním schopným střílet dávkami a konstruovaným na pistolové náboje. Takže správně – z hlediska mezinárodních zvyklostí – by se tato zbraň měla jmenovat 7,62mm automatická puška vz. 58 nebo 7,62mm útočná puška vz. 58“.

Z taktického hlediska je samopal vz. 58 základní zbraní vojáka-jednotlivce, která je určena k vyřazení a ničení živých cílů palbou, bodákem a pažbou a k vyřazení techniky protivníka palbou (speciální náboje). Účinná palba se vede jednotlivými ranami do vzdálenosti 600m a krátkými dávkami do 400 m. Z technického hlediska je samopal vz. 58 lehká ruční zbraň, komorovaná pro náboj 7,62 mm vz. 43, podle volby může být samonabíjecí nebo samočinná (Čermák, 1999).

Samopal vz. 58 se začal vyrábět v roce 1959 v Uherském Brodě. Z důvodů naléhání vojenské správy na co nejrychlejší zahájení dodávek se produkce rozběhla před dokončením dvousetkusové ověřovací série a jejích zkoušek, které měly přinést menší změny konstrukce a výrobní dokumentace. 10. února 1959 byla zbraň zavedena do výzbroje Československé lidové armády pod označením „7,62 mm samopal vz. 58“. Zbraň byla oficiálně představena dne 1. května 1960 v průběhu tradiční vojenské přehlídky na Letenské pláni (Pazdera, 2015).

Samopal vz. 58 má dvě provedení, vz. 58 P (pevná pažba) a vz. 58 V (sklopná pažba). Samopaly vz. 58 byly v počátku produkce opatřeny pažbením z bukového dřeva, které závodu v Uherském Brodě dodávaly nejprve Závody Jana Švermy v Brně a během

roku 1961 Jesenické dřevařské závody v Litovli. S ohledem na velký objem výroby se ovšem již na podzim 1958 začalo uvažovat o využití náhradních, levnějších materiálů. V úvahu byl brán mj. skelný laminát, největší pozornost však od začátku poutala technologie využívající lisování dřevěných součástí. Nalezení vhodného výrobce nebylo úplně jednoduché, kromě jiného i proto, že na zavedení této technologie chyběly potřebné investiční prostředky a stroje. Od února 1962 začal s dodávkami slovenský závod Bučina Zvolen, který začal postupně dodávat pažby, předpažbí, nadpažbí a pistolové rukojeti z dřevotřískové hmoty, jak byl nový materiál zjednodušeně nazýván. V dalším období již uherskobrodský závod vyráběl samopaly vz. 58 výhradně s těmito součástmi. Kromě této zásadní změny prošla zbraň od zavedení do sériové produkce řadou úprav a dalších menších proměn: některé z nich byly patrné již na první pohled, např. změna tvaru lučičku a záchytu zásobníku. V období 1959 až 1964 bylo vyrobeno 397 034 kusů, z toho 257 987 s pevnou pažbou. Pro 6000 těchto zbraní byly vyrobeny lišty pro nasazení zaměřovacího infradalekohledu NSP-2, tlumiče plamene a dvojnožky, které byly využity pro přestavbu na provedení určené pro střelbu za snížené viditelnosti a v noci (Pazdera, 2015).

K opětovnému zahájení výroby samopalu vz. 58 došlo po reorganizaci československého průmyslu v polovině 60. let, která přinesla větší orientaci čs. zbrojovek na export. Během druhého období produkce v letech 1968 – 1984 začala uherskobrodská zbrojovka dodávat samopaly vz. 58 nejen československým ministerstvům národní obrany a vnitra, ale i do dalších zemí. Objem výroby v jednotlivých letech kolísal, i tak ale v tomto období vzniklo přes půl milionů samopalů vz. 58 i jejich náhradních dílů (Pazdera, 2015).

Samopal vz. 58 je vynikající zbraň, která byla používána v armádách České republiky i Slovenské republiky a v nezanedbatelných počtech i v ozbrojených složkách.

V posledních letech se stal samopal vz. 58 v ČR i v zahraničí předmětem mnoha modernizačních úprav, což je dáno nejen jeho pokračující vojenskou službou, ale v ještě větší míře stoupající popularitou na civilním trhu. K tomuto trendu se přidala i Česká zbrojovka Uherský brod, která má ve své nabídce program celkové renovace plně samočinného provedení, v jehož rámci lze zbraň vybavit plastovým pažbením se standardizovanými montážními lištami, kompenzátorem a případně zkrácenými zásobníky (Pazdera, 2015).

- Ráž: 7,62x39 mm
- Celková délka: 845 mm
- Celková délka s nasazeným bodákem: 1 000 mm
- Délka samopalu vz. 58 V se sklopenou ram. opěrkou: 636 mm
- Délka hlavně: 390 mm
- Délka záměrné: 354 mm
- Hmotnost zbraně bez zásobníku: 2,91 kg
- Kapacita zásobníku: 30 nábojů
- Kadence: 800ran/min.
- Počet vyrobených kusů: 919 650

Obrázek 9. Samopal vz. 58 P (nahore) a Samopal vz. 58 V,
zdroj: <https://www.stoplusjednicka.cz>

AK-47

Největším konkurentem v rámci zemí Varšavské smlouvy byla pro útočnou pušku Sa vz. 58 ikonická sovětská útočná puška AK-47, kterou zkonstruoval Michail Kalašnikov. Automat Kalašnikov se stal základní střeleckou zbraní nikoli pouze regulérních ozbrojených sil všech prokomunistických režimů, ale také nesčetných teroristických uskupení působících po celé zeměkouli od Jižní Ameriky po Dálný východ. Po více než padesáti letech od svého vzniku se automat Kalašnikov mění v ikonu 20. století. Na celém světě bylo vyrobeno minimálně 70 milionů automatů AK-47 a jejich napodobenin a jméno konstruktéra, které se proměnilo v obecné podstatné jméno, se stalo trvalou součástí angličtiny a dalších jazyků – podobnou proslulostí se může pochlubit opravdu velmi málo zbrojních techniků (Walter, 2000).

Hlavní odlišnosti samopalu vz. 58 od AK-47 spočívají v uzamčení závěru, kdy AK-47 používá rotační závorník, zatímco samopal vz. 58 nesenou závoru, která se zamyká do pouzdra závěru. Další odlišností je bicí mechanismus, zatímco AK-47 má bicí kladívko, Sa vz. 58 disponuje přímoběžným úderníkem. Zaměnitelné nejsou ani zásobníky zatímco Sa vz. 58 používá lehký zásobník z hliníkových slitin, u AK-47 jde o poctivý kus plechu.

Z výše uvedeného vyplývá, že zbraně jsou příbuzné základním tvarem, zaměnitelná je pouze munice.

Obrázek 10. AK-47,

zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/AK-47>

V tabulce č. 2 jsou porovnány některé technické parametry samopalů vz. 58 a AK-47.

Parametr	Samopal vz. 58	AK-47
Ráže (mm)	7,62	7,62
Náboj	7,62 x 39 vz. 43	7,62 x 39 vz. 43
Délka zbraně (mm)	845	870
Délka vzoru se sklopenou pažbou (mm)	635	645
Délka hlavně (mm)	390	415
Hmotnost zbraně bez zásobníku (kg)	2,90	4,30
Hmotnost zbraně s plným zásobníkem (kg)	3,60	4,88
Úst'ová rychlost (m/s)	705	715
Teoretická rychlost střelby (ran/min)	750-850	600-800
Praktická rychlost střelby – jednotlivé rány (ran/min)	40	40
Maximální dostřel (m)	2800	2800
Účinný dostřel (m)	350-500	350-500
Kapacita zásobníku (ks)	30	30

Tabulka 2, porovnání technických parametrů Sa vz. 58 a AK-47,

zdroj: https://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/2012_2/2012_2r_5d.html

CZ BREN 805

Útočná puška CZ 805 BREN byla vyvinuta a zkonstruována jako nástupce samopalu vz. 58 a to z důvodu sjednocení střeliva pro koaliční síly NATO - náboj 5,56 x 45, který má menší ranivý účinek než střela u samopalu vz. 58. Pušky a karabiny CZ 805 BREN jsou automatické ruční palné zbraně jednotlivce určené pro mířenou střelbu na

pozemní, lehce pancéřované a vzdušné cíle s účinným dostřelem 500 a 400 m (Pazdera, 2015).

Zbraňový soubor CZ 805 BREN začal být vyvíjen v roce 2006 na základě rozsáhlé analýzy výkonů stávajících a nově vyvíjených služebních nábojů a reálných potřeb ozbrojených sil v současných konfliktech. Na základě těchto poznatků Česká zbrojovka Uherský Brod rozběhla vývoj vysoce moderní stavebnicové automatické zbraně v základní konfiguraci útočná (automatická) puška/karabina a potenciálně též lehký (ruční) kulomet v rážích 5,56 x 45 mm NATO, 7,62 x 39 mm a perspektivně i 6,8 x 43 mm Rem., s možností snadného přerážování podle aktuální taktické nebo logistické potřeby (Pazdera, 2015).

Postup a směřování prací na vývoji nové útočné pušky zásadně ovlivnily požadavky Armády ČR, která se pro své částečné přezbrojení rozhodla zakoupit útočné pušky a karabiny pouze v ráži 5,56 x 45 mm. Vývoj útočné pušky s konečným označením CZ 805 BREN A1 a její krátké varianty CZ 805 BREN A2 v ráži 5,56 x 45 mm vyvrcholil na podzim roku 2009. Vzápětí následovalo vítězství v tendru Armády ČR a 18. března 2010 podpis smlouvy s Ministerstvem obran ČR, které objednalo 6687 útočných pušek CZ 805 BREN A1, 1250 karabin CZ 805 BREN A2 a 397 podvěsných granátometů CZ 805 G1 ráže 40 x 46 mm. Na základě této objednávky se v České zbrojovce do roku 2011 rozběhla sériová výroba (Pazdera, 2015, 465).

Automatika nových Brenů je poháněna tradičním odběrem prachových plynů z vývrtu hlavně přes kanálek ústící do plynového násadce, kterým prochází plynová trubice umožňující dvoustupňovou regulaci. Impulz prachových plynů se na čelo nosiče závorníku přenáší prostřednictvím sestavy pístu. Otáčení závorníku zajišťuje pohyb řídicího čepu ve stupňovité ovládací kulise na levém boku nosiče závorníku. Bicí mechanismus je kladívkový. Úderník je automaticky blokován až do dopadu kladívka na jeho hlavu. Spolehlivou extrakci vystřelených nábojnic rozměrným výhozním okénkem na pravé straně pouzdra závěru zajišťuje odpružený vytahovač na pravé straně čela závorníku a odpružený vyhazovač vystupující z levé části lůžka pro dno nábojnice (Pazdera, 2015).

Puška CZ 805 BREN umožňuje střelbu jednotlivými ranami, dvourannou dávkou a dávkou nepřetržitou.

BREN je konstrukčně řešen jako modulární zbraň s vysokou mírou variability. Sériové varianty CZ 805 BREN A1/A2 ráže 5,56 x 45 mm NATO disponují výměnnými zásobníkovými šachtami s různými typy záchyťů (stranovými, spodními), díky nimž lze

do těchto pušek používat všechny standardizované zásobníky NATO a dále originální zásobníky České zbrojovky z průhledného plastu. Ty mají kapacitu 30 nábojů, dvouřadé vyústění a na jejich bok je pomocí odnímatelných plastových spon možné připevnit druhý zásobník. V průběhu roku 2013 bylo na zbraní provedeno pár změn vycházejících z nasazení zbraně v mimořádně náročných podmínkách Afghánistánu. Nešlo o úpravy zásadní, dotkly se jen některých detailů, ve výsledku ale dále zlepšily možnosti využití a uživatelskou přívětivost zbraně. Nejzásadnějším rozdílem byl nástup nových zásobníkových šachet pro zásobníky typu M4/M16 s oboustrannými bočními záchyty. Nový kompenzátor na ústí hlavně. K menším změnám patřilo i použití o něco kratší napínací páky se zúženým dříkem a s kulatou hlavou s odlehčovacím otvorem na konci, která se tvarem a velikostí blíží napínací páce samopalu vz. 58 a lépe se s ní manipuluje (Pazdera, 2015).

Pušky a karabiny CZ 805 BREN A1/A2 momentálně používají zejména ozbrojené síly České republiky. V rukou českých vojáků již nové Breny prošly rozsáhlým bojovým nasazením v Afghánistánu a na Mali. Praxe prokázala, že útočné pušky CZ 805 BREN zůstávají plně funkční i při značném znečištění (kromě jiného snadno zvládají i střelbu z vody) a že za části zaznamenaných potíží stála nesprávná manipulace a ne zcela vhodná údržba, která byla následkem uplatňování návyků z používání samopalu vz. 58, což je zbraň zcela jiné konstrukce a konfigurace. Pušky CZ 805 BREN ráže 5,56 x 45 mm NATO jsou označovány za kvalitní a spolehlivé moderní zbraně s velkým komfortem ovládání a vysokou přesností, které se řadí ke světové špičce. V prosinci roku 2013 uzavřelo Ministerstvo obrany ČR s Českou zbrojovkou smlouvu na dozbrojení české armády, které bude do roku 2020 dodáno dalších 9741 útočných pušek CZ 805 BREN, z toho 1005 kusů provedení A2. O pušky a karabiny CZ 805 BREN projevila zájem i řada dalších zemí po celém světě. Zatím největším odběratelem těchto zbraní se stalo Mexiko, jehož federální policie pro svou nově vzniklou speciální divizi v roce 2014 objednala a odebrala 2600 pušek CZ 805 BREN A1. Další známá zahraniční objednávka přišla ze Slovenska, jehož armádě Česká zbrojovka začátkem roku 2015 dodala 688 útočných pušek (Pazdera, 2015).

- Ráž: 5,56x45 mm
- Celková délka se vztyčenou ramenní opěrou: 870 mm
- Celková délka se sklopenou ramenní opěrou: 670 mm
- Šířka se vztyčenou ramenní opěrou: 77 mm
- Šířka se sklopenou ramenní opěrou: 112 mm
- Délka hlavně: 360 mm
- Délka záměrné: 395 mm
- Hmotnost zbraně bez zásobníku: 3,49 kg
- Hmotnost prázdného zásobníku: 0,195 kg
- Kapacita zásobníku: 30 nábojů
- Začátek výroby: 2011
- Počet vyrobených kusů do roku 2014: 17 473

Obrázek 11. CZ BREN 805,

zdroj: <http://www.73tankovyprapor.army.cz/fotogalerie/556-mm-cz-805-bren-a1a2>

V následující tabulce jsou porovnány některé technické parametry výše uvedených pušek. Srovnávat pušku vz. 52 s dalšími puškami není úplně korektní, kdy jak Samopal vz. 58 tak i Bren jsou samozřejmě technologicky podstatně dál a hlavně se jedná o zbraně, které mohou pracovat i v samočinném režimu.

Puška	Samonabíjecí puška vz. 52	Samopal vz. 58	CZ 805 BREN
Ráže (mm)	7,62	7,62	5,56
Počet nábojů v zásobníku	10	30	30
Hmotnost zbraně (kg)	4,14	2,91	3,58
Celková délka zbraně (mm)	1005	845	870
Délka hlavně (mm)	520	390	360
Kadence (min)	-	800	760
Účinná dálka střelby (m)	-	350-500	500

Tabulka 3. Porovnání některých technických parametrů pušek,
zdroj: www.czub.cz, Popelinský, 1999.

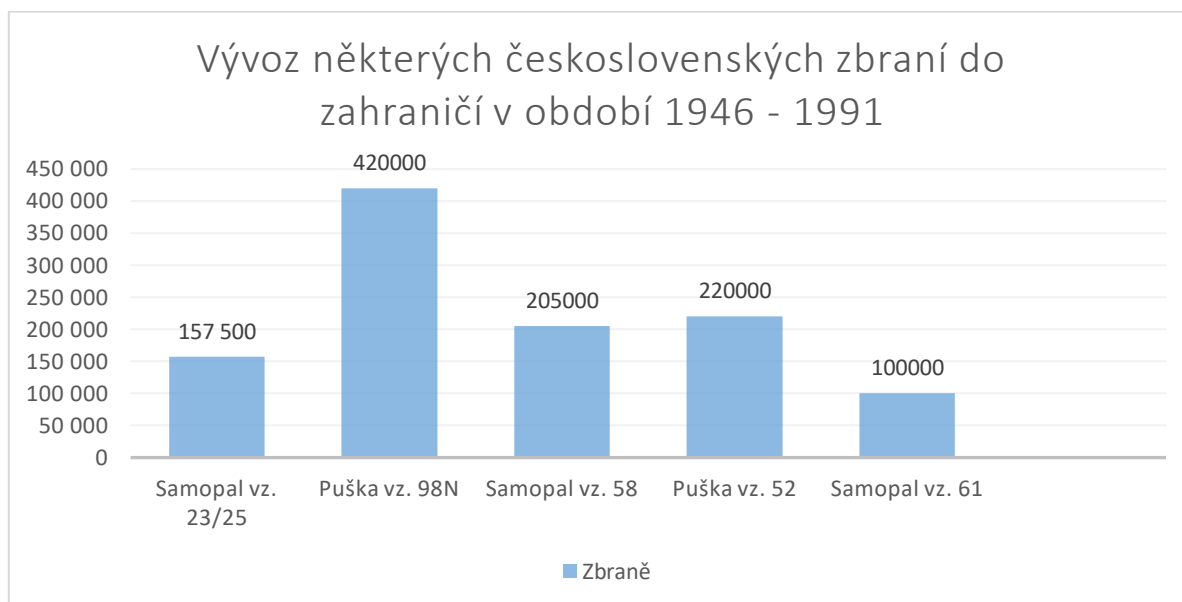
Česká armáda přešla na zbraně používající střelivo ráže 5,56 x 45 mm NATO z důvodů sjednocení střeliva v rámci sil NATO, a tudíž možnosti záměny zásobníků se stejným střelivem od koaličních vojáků. Výhodou náboje 5,56 oproti náboji 7,62 je i menší hmotnost, tudíž je střelec schopen mít u sebe více munice. Nevýhodou oproti náboji 7,62 je nižší ranivost a o poznání menší zastavující účinek. Vojáci NATO si například stěžovali, při používání munice 5,56, že proti vojákům pod vlivem různých drog nebyli schopni i po sérii zásahů „soupeře“ okamžitě vyřadit z boje. Střela jimi procházela a z důvodu kombinace malého ranivého účinku a drog, vojáci stále pokračovali v boji.

3.1.4 Československé zbraně ve světě

Průmyslově vyspělé Československo v průběhu celé své existence vynikalo mimo jiné i v produkci kvalitních zbraní, jimž bylo schopné nejen vyzbrojit vlastní armádu, ale vyvážet je i do řady zemí po celém světě, takže se v některých obdobích řadilo mezi největší světové zbrojní exportéry. Okupace Čech a Moravy nacistickým Německem v břenu 1939 a následné vypuknutí 2. světové války zde přinesly ještě intenzivnější rozvoj

zbrojního průmyslu a to i na Slovensku, kde se nacházely pobočky mateřských firem z českomoravského prostoru. Valná většina produkce byla určena pro německé ozbrojené síly, přesto po celou dobu války pokračoval export zbraní nejen do zemí s Německem, ale i vybraných zemí neutrálních. Žádné bojiště 2. světové války se neobešlo bez zbraní vzniklých v českých, moravských i slovenských zbrojovkách v období od přelomu 19. a 20. století až po rok 1945. Konec války zastihl Československo s velmi rozvinutým a relativně málo poškozeným zbrojním průmyslem. Ten však byl brzy znárodněn, a tak jeho centrální řízení podléhalo novým pravidlům, zvláště po komunistickém převratu v únoru 1948. Po celou poválečnou existenci Československa až do jeho rozdělení na Českou a Slovenskou republiku v roce 1993 zbrojní výrobu a vývoz řídily státní a stranické orgány, do konce roku 1989 podle pokynů ze Sovětského svazu, kde se rozhodovalo o všem podstatném v tehdejších zemích tzv. socialistického tábora. Nedílnou součástí zbrojního průmyslu v Československu byla produkce vojenských letadel, která se od 30. let 20. století začala, byť v malých počtech, i úspěšně vyvážet. Díky moderním základům výroby z doby 2. světové války pak Československo následně řadu let kralovalo ve světě v oboru proudových cvičných strojů. Zbraně vyvinuté zde, ale i jinde, a vyráběné československými závody či užívané domácí armádou putovaly do světa v ohromujících, na malý evropský stát skutečně neobvyklých počtech. Zbraně z českých, moravských i slovenských zbrojovek se dostaly do více než 90 zemí světa, někde v desítkách kusů, jinde v statisícových počtech. Dnes je nejspíše valná většina z nich přetavena na předměty mírového využití, jiné se válí jako šrot na bývalých bojištích, ale nemálo je i těch, které dodnes rozsévají smrt v ruce vojáků i neregulérních ozbrojenců (Francev, 2015).

V níže uvedeném grafu je uvedeno, v jakých počtech byly vyváženy některé československé zbraně do zahraničí.

Graf 1, zdroj: Francev, 2015.

3.1.5 Konstrukční nejslavnějších československých zbraní

Zbraně nejprve vymýšlel i vyráběl puškař. S rozvojem průmyslu se ale v důsledku specifikace jednotlivé profese oddělily, a tak se postupně začali rozlišovat projektanti (vymýšlející celkové řešení), konstruktéři (zhotovovali dokumentaci pro výrobu), technologové (určovali, jak zbraň vyrobit, volili vhodné pracovní postupy a potřebné stroje a nástroje) a přípravkáři (navrhovali nezbytné pomůcky a přípravky). Konstruktorů bylo třeba víc, jelikož na každém novém výrobku bylo spousty práce, proto také většinou pracovali ve vícečlenných týmech. Většinou se mluví o těch, kteří přichází s novými nápady, a jsou proto označováni za duchovní otce řešení, ale už ne o těch, kteří tyto nápady uvedou do praxe. Vyrobené funkční vzorky se pak zkoušejí a ze zkoušek vyplynou změny se zase zpětně musejí zapracovat do výkresové dokumentace, čímž vznikne výrobní dokumentace pro sériovou výrobu. Ta se pak dále prověřuje výrobou ověřovací série. U zbraní pro armádu je celá situace ještě podstatně komplikovanější, protože do práce tvůrců zasahují navíc vojáci se svými – často značně rozporuplnými – požadavky (Fencl, 2013).

Jiří Čermák, otec samopalu vz. 58

Jedním z průkopníků v oboru konstrukcí zbraní byl pan Josef Čermák (15. 2. 1926 – 19. 10. 2006), který dokonce o své profesi napsal knihu s názvem „Čtyřicet let konstruktérem zbraní/ 1946 – 1986 (Od samopalu ČZ 247 ke zbraňovému kompletu LADA)“. Jiří Čermák nastoupil v roce 1946 do České zbrojovky Strakonice. Jeho první prací bylo překreslování výkresů vojenské vzduchovky pro Ministerstvo národní obrany. Následně byl přeřazen do týmu k Jaroslavu Holečkovi, se kterým dále pracoval na jeho samopalu H/47. První zbraní Jiřího Čermáka, která se dostala do sériové výroby, byl Samopal ČZ 247. Další zbraní uvedenou do výroby, na které se podílel Jiří Čermák, byl Samopal vz. 48. V říjnu 1948 nastoupil Jiří Čermák základní prezenční vojensku službu a po návratu z ní se vrátil opět do Strakonice. Hlavním úkolem po návratu z vojny byla práce na samopalu pro nový čs. zkrácený náboj ráže 7,62x45 mm. 16. října 1954 se stal Jiří Čermák zaměstnancem Konstrukty Brno, n. p., kde začal pracovat v oddělení malorážových zbraní. Vedením nové etapy vývoje samopalu (na unifikovaný sovětský náboj 7,62 mm vz. 43), zahájené v roce 1956, byl pověřen Jiří Čermák. Na jaře roku 1958 dostal výrobní podnik informativní dokumentaci a do konce června téhož roku konečnou dokumentaci pro přípravu ověřovací série samopalu, oficiálně zavedeného do výzbroje jako „7,62 mm samopal vz. 58“. Jiří Čermák, který byl vedoucím konstruktérem projektu, obdržel v květnu 1960 za konstrukci samopalu státní cenu (Fencel, 2013)

Václav Holec, konstruktér kulometů ZB

Václav Holec (24. 9. 1886 – 13. 12. 1954) byl nejslavnějším z trojice zbraňářů Holků. Roku 1905 nastoupil jako puškařský dělník u známe vídeňské puškařské dílny Anton Mulacz, c. a k. dvorní puškař. V roce 1918 přešel Václav Holec do Zbrojovky Praga. Holkovým celoživotním zájmem se stal vývoj a práce kulometu. Už v roce 1921 sestrojil Václav Holec svůj první kulomet, který sice při předběžných zkouškách příliš neuspěl, ale práce na vývoji československého kulometu měly pokračovat. V březnu 1923 byly zahájeny porovnávací zkoušky cizích i tuzemských zbraní, při kterých v posledních dnech března prokázal „opravený kulomet Praga“ překvapující zlepšení výkonnosti. Kulomet Praga, který prošel během zkoušek dalším postupným vývojem, nakonec v soutěži čestně obstál a svou spolehlivostí i výkonem všechny překvapil. V roce 1925

byl zaveden do výzbroje čs. armády jako „definitivní typ lehkého kulometu“, s označením Praga vz. 24. Výrobou nového kulometu pro armádu byly pověřeny Československé závody na výrobu zbraní v Brně a dořešením konstrukce pro sériovou výrobu pak Škodovy závody v Plzni. Lehký kulomet „definitivního vzoru“, dále upravený a vyrobený už v brněnské zbrojovce, kam se přesunul i Václav Holek, dostal název „lehký kulomet ZB vz. 26“. Pod tímto označením byl zaveden nejen do výzbroje čs. armády, ale také do výzbroje armád dalších 24 zemí světa. V roce 1954 byla Václavu Holkovi udělena Státní cena I. stupně s čestným titulem laureát státní ceny, a to „za konstrukci přístrojů pro přesnou mechaniku“ (Fencel, 2013).

Ing. Miroslav Rybář, otec samopalů Škorpion

Ing. Miroslav Rybář (12. 3. 1924 – 6. 12. 1970) nastoupil jako konstruktér zbraní v roce 1948 do brněnské Zbrojovky. Po Samopalu vz. 58 do výzbroje armády vznikla potřeba vyzbrojit velitele, ale také průzkumníky, osádky vozidel apod. malou zbraní střílející s opřením o rameno dávkami, ze které by se ale dalo střílet také jen jednou rukou jako pistolí. Na vývoji Škorpionu pro speciální složky pracoval Ing. Rybář od roku 1959 až do roku 1968. Nejprve se zrodil samopal vz. 61 na náboj 7,65 mm Browning, zavedený do výroby v roce 1963. Vznikla tak úplně nová kategorie zbraní slučujících výhody samopalu i pistole – kategorie malých samopalů (Fencel, 2013).

Jiří Čermák, Václav Holek i Ing. Miroslav Rybář byli jedni z nejúspěšnějších a nejdůležitějších konstruktérů zbraní v Československu. Tito konstruktéři konstruovali své zbraně hlavně pro potřeby Československého státu a jeho obyvatel. Jedná se v podstatě o tzv. „duchovní otce“ jednotlivých světoznámých zbraní. Ke konstrukci a samotné výrobě nové zbraně je potřeba řada znalostí, dovedností, umu a píle a to vše ve značné míře odráží technickou i kulturní úroveň společnosti.

3.2 Vězeňská služba České republiky

Dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky je Vězeňská služba České republiky ozbrojený bezpečnostní sbor, který zajišťuje výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečovací detence. Vězeňskou službu řídí generální ředitel Vězeňské služby, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti.

Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. Střeží vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence.

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva.

Organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou:

- Generální ředitelství Vězeňské služby
- Vazební věznice
- Věznice
- Ústavy pro výkon zabezpečovací detence
- Střední odborné učiliště
- Akademie Vězeňské služby

3.2.1 Stručná historie vězeňství od roku 1918 až po současnost

Vězeňství Československé republiky (1918 – 1939)

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byl převzat justiční a vězeňský systém rakouské monarchie. V roce 1928 existovalo v ČSR 6 trestnic pro muže (Plzeň, Leopoldov, Kartouzy, Ilava, Mírov a Mikulov) a 1 ženská trestnice s oddělením pro mladistvé v Řepích u Prahy.

Vězeňství bylo centrálně řízeno příslušným odborem na ministerstvu spravedlnosti, který úzce spolupracoval s Mezinárodní komisí pro trestní právo a vězeňství (www.vscr.cz).

Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava (1939 – 1945)

Po rozpadu Československé republiky a vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava zůstal v zachován dosavadní justiční a vězeňský systém.

Vězeňská zařízení (soudní věznice a trestnice) byla využívána zcela nebo zčásti pro potřeby německé justice a tajné státní policie – gestapa. Tyto orgány nacistické okupační správy měly výhradní pravomoc řešit tzv. trestné činy proti Velkoněmecké říši a v této souvislosti spadaly pod jejich jurisdikci i občané protektorátu. Personál protektorátní správy ve vězeňství na všech stupních byl nucen složit slib věrnosti vůdci Velkoněmecké říše Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka (www.vscr.cz).

Obnova československého vězeňství (1945 – 1952)

Bezprostředně po osvobození od německé nacistické okupace rozhodovaly o umístování do vězeňských zařízení revoluční národní výbory. Teprve koncem roku 1945 se řízení a správa soudních věznic a trestní ústavů vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti. Zákonem č. 321/1948 Sb., o uniformovaném Sboru vězeňské stráže došlo k reorganizaci vězeňského personálu podle vzoru Sboru národní bezpečnosti (www.vscr.cz).

Československé vězeňství podle sovětského vzoru (1953 – 1965)

Dnem 1. 1. 1953 bylo vězeňství jako celek převedeno do působnosti ministerstva národní bezpečnosti, které koncem roku zaniklo a plnění úkolů vězeňství převzalo ministerstvo vnitra. V témže roce byl vydán Řád nápravných zařízení, který novým způsobem a podle vzoru Sovětského svazu stanovil strukturu tzv. nápravných zařízení. Odsouzení byli umístování do jednotlivých typů nápravných zařízení podle pohlaví a věku. Vězni odsouzení k prvnímu trestu byli umístěni v trestních ústavech Plzeň a Leopoldov. Trestní ústavy Valdice a Ilava sloužily pro tzv. nepolepšitelné vězně (včetně recidivistů, odsouzených třikrát za stejný druh spáchaného zločinu). Odsouzení mladiství vykonávali trest ve zvlášť určených nápravných zařízeních nebo v jejich oddělených částech. Ryze ženská věznice byla v Řepích u Prahy, kde bylo i oddělení pro mladistvé.

V trestnici Mírov byly umístěni trvale choří a invalidní vězni. Další trestní ústavy se nacházely například v Mikulově, Košicích, nebo v Zámrsku. (www.vscr.cz).

Reforma československého vězeňství (1965 – 1989)

V polovině 60. let se stal dosavadní vězeňský systém již politicky neudržitelným z hlediska mezinárodních požadavků na vězeňství a proto byl vydán zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V souladu s tímto zákonem zařazovaly soudy odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody do 3 nápravně výchovných skupin. Do ústavu I. nápravně výchovné skupiny byli zařazováni prvotrestaní za trestné činy nejméně společensky nebezpečné, do II. Nápravně výchovné skupiny prvotrestaní za závažnější trestné činy a ti, kteří v posledních 10 letech spáchali úmyslný trestný čin. Do III. Nápravně výchovné skupiny byli zařazováni pachatelé společensky nejzávažnějších trestných činů včetně tzv. trestných činů proti republice.

V roce 1968 bylo vězeňství převedeno z působnosti ministerstva vnitra do kompetence národních ministerstev spravedlnosti (www.vscr.cz)

Reforma českého vězeňství (1990 – 1992)

Prvním krokem k odstraňování důsledků tzv. normalizace ze 70. a 80. let bylo udělení amnestie za tzv. trestné činy proti republice a některé další trestné činy, při které bylo propuštěno celkem 52 vězňů. Dne 1. 1. 1990 vyhlásil nový prezident Václav Havel velmi širokou amnestii, po které zůstalo ve věznicích přibližně 6000 vězňů z předchozího stavu 22 000 vězněných osob. Byl zrušen trest smrti a zaveden doživotní trest. V roce 1992 byla zpracována nová koncepce českého vězeňství v duchu Evropských vězeňských pravidel, na jejímž základě byl vydán zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní, který zásadním způsobem reformoval organizaci, řízení a výkon českého vězeňství. Vznikly 3 skupiny zaměstnanců: vězeňská a justiční stráž a dále správní služba s civilními zaměstnanci v pracovním poměru podle zákoníku práce (www.vscr.cz).

Činnost Vězeňské služby ČR od roku 1993 po současnost

Dnem 1. 1. 1993 zanikl Sbor nápravné výchovy a k plnění úkolů státní správy ve vězeňství byla zřízena Vězeňská služba České republiky, která byla zbavena přímého politického vlivu. Odpovědnost za její činnost byla svěřena generálnímu řediteli, který byl jmenován ministrem spravedlnosti. Byly posíleny pravomoci ředitelů vazebních vězňů a věznic, zejména v oblasti personální a ekonomické. V souladu s požadavky na dodržování základních lidských práv a občanských svobod byl vydán zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. K prohloubení humanizace a odborného zacházení s odsouzenými byl vydán zákon č. 294/1994 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Podle tohoto zákona došlo k novému pojmenování a členění zařízení pro výkon trestu na věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou. V dnešní době už je členění pozměněno pouze na ostrahu a zvýšenou ostrahu. Dalším nově vydaným zákonem byl zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (www.vscr.cz).

3.2.2 Palné zbraně ve výzbroji Vězeňské služby České republiky

Expanzní zbraň

Palná zbraň, jejíž konstrukce vylučuje použití kulového náboje nebo náboje s hromadnou střelou.

Věznice v České republice jsou vybaveny expanzní zbraní české výroby KRAKEN SF1, kterou vyrábí Poličské strojírný, a. s..

Základem zbraně je revolverový systém s výměnným válcem se šesti komorami. Hlaveň je hladká, nemá vývrt, její průměr je 59 mm a zbraň se nabíjí vyklopením dolů. Zbraň má pistolovou rukojeť a sklopnou ramenní opěrku. Rám a sklopné pouzdro hlavně je z lehké slitiny, hlaveň, revolverový válec, komory a spoušťový mechanismus jsou ocelové. Zbraň využívá nábojku .357 Kraken, která je vyráběna z nábojnice .357 Magnum s klasickou zápalkou, dále se zde využívá speciální prach, který je nalisovaný a tím shoří dříve, než míček nebo jiná střela opustí hlaveň. Tyto nábojky vyrábí např. firma Libra a využívá je i Vězeňská služba České republiky.

V rámci vězeňské služby je Kraken převážně využíván při řešení již vyhrocených situací, kdy je to, společně s taserem, neúčinnější donucovací prostředek k zneškodnění problémové osoby na větší vzdálenost. Obrovskou výhodou této nesmrtící zbraně je minimalizování zranění příslušníků kdy do přímého kontaktu s vězněnou osobou jdou až po jejím zasažení tenisovým míčkem, kdy tato osoba už neklade větší odpor. Zbraň se může použít při vstupu na malou i velkou celu, ale i například na vycházkových dvorech. Nevýhodou zbraně je, že po každém výstřelu se musí manuálně přebít. Proto se klade velký důraz na prvotní zasažení daného cíle.

Samotná taktika při využití Krakenu spočívá v jednom střelci a minimálně dvou dalších příslušnících, kteří po výstřelu pracují na zpacifikování a spoutání problémové osoby.

• Ráže	59 mm
• Délka hlavně	230 mm
• Délka bez opěrky	436 mm
• Celková délka	711 mm
• Hmotnost	1,5 – 2 kg
• Nabíjení	Po jednom projektilu
• Ráže válce	.357 Magnum speciální
• Úst'ová rychlost střelby	110 m/s (tenisový míč)
• Praktická rychlost střelby	6 ran/minuta

Obrázek 12. Kraken SF1, zdroj: www.pos.cz

Pistole

Pistole CZ 75 je stále ve výzbroji Vězeňské služby České republiky. Je otázkou času a samozřejmě financí, kdy dojde k přezbrojení na nejnovější pistoli České zbrojovky, pistoli CZ P-10, která může směle konkurovat i takovému pojmu mezi pistolemi jako je rakouský Glock. Samozřejmě, že pistole CZ 75 je dostačující pro výkon služby u ozbrojené složky, ale jelikož už mají něco za sebou, tak se častěji projevují závady na zbraní, které jsou při výkonu služby naprosto neakceptovatelné. V roce 2013 došlo u Vězeňské služby České republiky přezbrojení ze zastaralých pistolí ČZ vz. 82 na pistole ČZ vz. 75. Pistole ČZ vz. 75 byly na vězeňskou službu bezplatně převedeny od Policie ČR, kde byly používány při výkonu služby už v 90.tých letech minulého století. Z předešlého vyplývá, že tyto zbraně jsou využívány u bezpečnostních sborů už skoro 30 let a jsou tedy již značně opotřebované. Nejčastěji se opotřebení projeví na špatné funkci vratné pružiny závěru, častému lámání zápalníku, nebo opotřebovaném vytahovači a vyhazovači.

Pistolí CZ 75 jsou vyzbrojeni všichni příslušníci vězeňské služby, kdy každý má přidělenou svou osobní zbraň společně s dvěma zásobníky po 15 ti nábojích. Příslušník vězeňské služby má právo při výkonu svého zaměstnání používat střelnou zbraň a zároveň nemusí být držitelem zbrojního průkazu. K dennodennímu výkonu služby ji používají převážně příslušníci eskortního oddělení při prevozu vězňených osob mimo věznici.

Samopal

Přesto, že se samopaly Škorpion v dnešní době mohou jevit jako zastaralé, bylo by neuvážené snižovat jejich potenciál. Jsou nadále hojně využívány u Vězeňské služby České republiky. S největší pravděpodobností je tato bezpečnostní složka ČR největším ozbrojeným sborem, který stále disponuje samopaly vz. 61. Příslušníci VSČR Škorpiony stále využívají při výcviku, střežení chráněných objektů, na strážních věžích, vstupech do věznic či eskortách nebezpečných vězňených osob a je jím vyzbrojen každý příslušník VSČR.

Samopaly vz. 61 jsou od začátku roku 2019 postupně stahovány ze všech věznic v ČR a nahrazovány novými samopaly CZ Scorpion EVO 3 A1, které jsou využívány

hlavně v rámci eskortní skupiny, jež má na starosti převozy zvláště nebezpečných osob, ale také na strážních věžích či vstupech do věznice. Eskortní skupina má samopaly osazeny reflexními zaměřovači (kolimátory), které usnadňují a zpřesňují zamíření na cíl.

Oproti starému samopalu vz. 61 má nový Škorpion samozřejmě mnoho výhod, ale srovnávat tyto dvě zbraně v podstatě nelze, kdy společný mají pouze název, ale jinak se jedná o dvě zcela odlišné zbraně s odlišným druhem střeliva. Pro mě osobně je největší rozdíl v samotné manipulaci se zbraní a ovládacími prvky a i samotné založení zbraně do ramene a následná střelba, což je logické když porovnáváme zbraň vyvinutou v 60. letech minulého století se zbraní vyvinutou v dnešní době.

Puška

Věznice v ČR mají ve své výzbroji i Samopal vz. 58 a některé věznice i útočnou pušku CZ BREN 805. V každé organizační jednotce je pouze omezený počet pušek. Tyto zbraně jsou využívány výhradně pro převozy nebezpečných osob k soudnímu řízení nebo do mimovězeňských zdravotnických zařízení. Z taktického hlediska je v podstatě nemožné tyto zbraně používat v městských zástavách, soudních budovách, nebo v nemocnicích, kdy střelivo využívané pro tyto zbraně má velký průbojný účinek a střelec nemůže mít střelu pod kontrolou po celé její dráze letu. Proto se zbraně používají hlavně jako palebná podpora, při potenciálních přepadech eskorty na dálnicích a jiných otevřených prostorech. Popřípadě jsou zbraně Sa. 58 využívány na strážních věžích v některých věznicích, nacházejících se mimo městskou zástavbu.

3.2.3 Eskortování vězňených osob

Eskortou se dle Nařízení Generálního ředitele Vězeňské služby č. 23/2015 rozumí, každý ozbrojený doprovod vězňené osoby mimo střežený, nebo chráněný objekt. Převozy vězňených osob jsou jedním z hlavních úkolů vězeňské služby a jsou vyhodnoceny jako nejrizikovější činnost v rámci vězeňské služby. Už ze samotné definice eskorty vyplývá, že příslušníci zajišťující eskorty jsou vyzbrojeni střelnými zbraněmi a převážejí vězňenou osobu, nebo osoby mimo věznici.

Eskorty dle provedení rozlišujeme na eskorty pěší, eskorty motorovými vozidly a letecké eskorty. V roce 2017 bylo Vězeňskou službou České republiky eskortováno celkem 120 903 vězňených osob a v roce 2018 bylo celkem eskortováno 111 000 vězňených osob. Na výrazném snížení počtu eskortovaných osob v roce 2018 mělo značný vliv využívání videokonferencí místo eskorty vězňených osob k soudu.

Druhy eskort dle způsobu provedení

Pěší eskorty

Pěší eskorty jsou prováděny ve věznicích, které přímo sousedí s budovou daného soudu a je možno eskortovat vězňenou osobu, nebo osoby, bez opuštění střeženého prostoru. Pěší eskorta se skládá z velitele eskorty a jednoho předvaděče, který je v bezprostředním kontaktu s eskortovanou osobou. Velitel eskorty je zodpovědný za celý průběh eskorty a její bezproblémové provedení, komunikuje s operačním střediskem věznice, justiční stráží a předsedou senátu, či samosoudcem. Ve Vazební věznici v Olomouci jsou pěší eskorty prováděny pouze k Okresnímu soudu, který je s budovou vazební věznice architektonicky propojen (obrázek 13).

Obrázek č. 13, Budova Vazební věznice a Okresního soudu v Olomouci.

Zdroj: www.mapy.cz

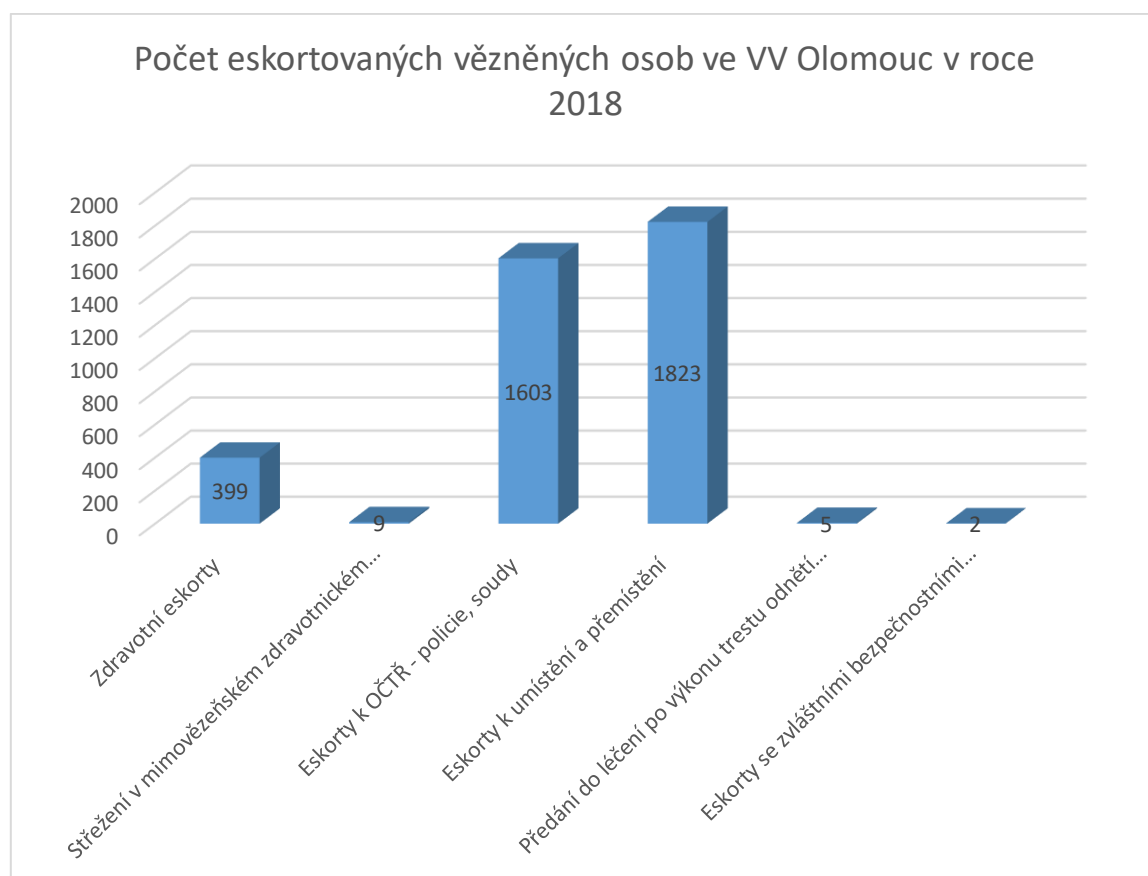
Eskorty motorovými vozidly

Eskorty prováděny motorovými vozidly jsou využívány při převozu vězňených osob z prostorů věznic. Jedná se především o eskorty k soudům, eskorty do mimovězeňských zdravotnických zařízení, eskorty na vyžádání Policie ČR a přemísťování vězňených osob mezi věznicemi.

Eskorta prováděná motorovými vozidly se skládá z velitele eskorty, jemuž jsou podřízeni jak zbylí členové eskorty, tak i řidič eskortního vozidla. Velitel eskorty má zodpovědnost za bezproblémové provedení eskorty a přiděluje úkoly strážným účastnícím se eskorty. Eskortní vozidla Vězeňské služby České republiky jsou označena fialovým pruhem. Všechny eskortní vozidla jsou vybaveny výstražným světelným a zvukovým zařízením, které lze ve výjimečných případech, na pokyn velitele eskorty, využít. Výstražná zařízení se mohou použít při narušení bezpečnosti eskorty, při zhoršení zdravotního stavu eskortovaných, nebo například při zhoršené dopravní situaci, kdy hrozí nebezpečí z prodlení.

Vazební věznice Olomouc zajišťuje eskorty motorovými vozidly ke Krajskému soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci a k Vrchnímu soudu v Olomouci. Dále zajišťuje eskorty ke Krajskému a Okresnímu soudu ve Zlíně a k Okresním soudům v Prostějově, Kroměříži, Šumperku, Přerově a Okresnímu soudu ve Svitavách. Dále převází vězněné osoby do zdravotnických zařízení v Olomouci a do vězeňských nemocnic v Brně a Praze.

V níže uvedeném grafu jsou zobrazeny eskorty provedené Vazební věznicí Olomouc v roce 2018.

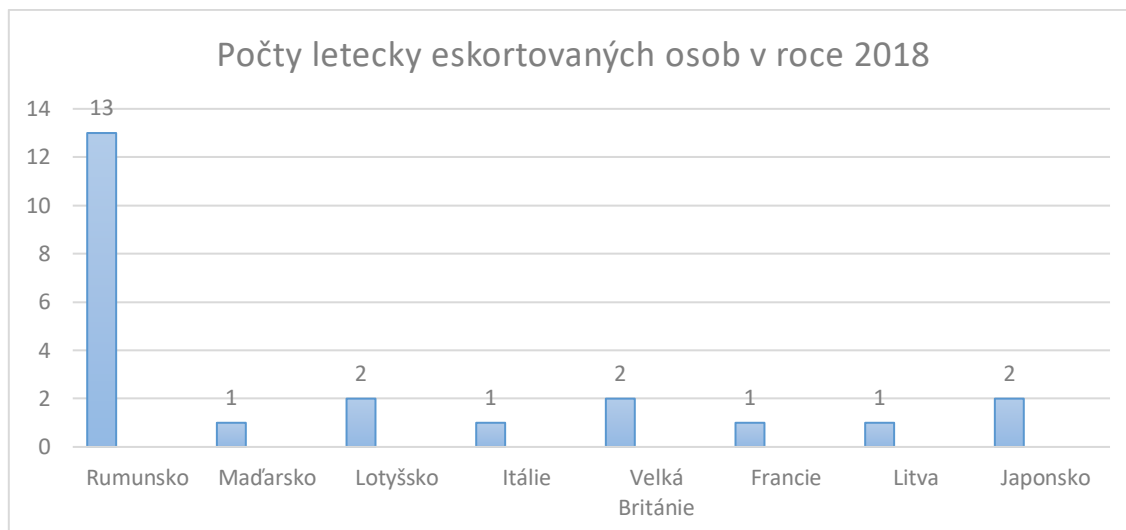
Graf 2, zdroj: www.vscr.cz

Letecké eskorty

Vězeňská služba České republiky zajišťuje i eskorty vězňených osob prováděné letecky. Jedná se jak o předání odsouzených osob z České republiky do jejich vlasti, tak i převzetí odsouzených českých občanů k výkonu trestu odnětí svobody v České republice.

Letecké převozy jsou organizovány ve spolupráci s Oddělením doprovodu letadel Policie ČR.

V níže uvedeném grafu jsou uvedeny letecké eskorty provedeny Vězeňskou službou České republiky v roce 2018.

Graf 3, zdroj: www.vscr.cz

Vazební věznice Olomouc rovněž provádí eskorty zvláště nebezpečných osob, k těmto činnostem je vytvořena speciální operativní jednotka vybavena speciální výstrojí a výzbrojí. Příslušníci jezdí tyto eskorty v úplné balistické výzbroji a příslušníci jsou vyzbrojeni hlavní zbraní (CZ BREN 805, Samopal vz. 58, Samopal EVO Scorpion 3A1) a zbraní záložní (pistole CZ vz. 75).

4 Diskuse

Už delší dobu se u nás vede debata o právu držet zbraň. V současné době je v České republice povoleno vlastnit zbraň a skrytě ji nosit, samozřejmě je to podmíněno vlastnictvím zbrojního průkazu. Debata se hlavně vede o použití zbraně v nutné obraně a její používání při ochraně života a majetku. Dá se říci, že dnešní zákony jsou vstřícné spíše k osobám páchajícím zločiny. Dalším důležitým faktorem ovlivňujícím otázku ozbrojování civilních osob jsou otevřené hranice a s tím související obrovský nárůst ilegální migrace. Obrovským problémem je nárůst extremismu a náboženského terorismu, který je ve všech zemích Evropské Unie považován za největší bezpečnostní hrozbu. Oproti minulosti se jedná o útoky jednotlivců, nebo menších skupin s vidinou spáchání co největších škod pro země Evropské Unie. Tyto skupiny již nepotřebují přímý vliv duchovního vůdce a k jejich radikalizaci, či plánování útoků jim postačí informace z internetu. Jedná se jak o útoky v Evropě tak i útoky vedené proti západním občanům po celém světě páchané i občany žijících v Evropě již několik let. Právě z důvodu, že se jedná o jednotlivce či menší skupiny je jejich odhalení podstatně ztíženo.

Otázkou zůstává, zda vůbec mohou legální držitelé zbraní přispět k zajištění své bezpečnosti i bezpečnosti v České republice. V roce 2017 Senát Parlamentu České republiky projednával návrh novely ústavního zákona č. 110/1998 Sb., novela by povolila právo nabývat, držet a nosit zbraň pro zajišťování bezpečnosti státu, kdy Evropská komise se k této problematice staví naprosto opačně a její aktivity jdou proti bezúhonným a zákon dodržujícím občanům členských států Evropské unie a to především proti jejich právu nabývat a nosit zbraň související s jejich svobodou a principy demokratického státu. Tato novela nebyla Senátem schválena, kdy vyčítáno bylo hlavně, že vlastníci zbraní „by brali spravedlnost do svých rukou“. Je na odbornících, aby se s touto otázkou do budoucna vypořádali. Můj názor je, že pokud nám zákony České republiky umožňují si udělat zbrojní průkaz a pořídit zbraň, měl by mít její vlastník možnost ji v krajních případech i použít, kdy je ohrožen jeho život, nebo zdraví popřípadě život a zdraví osob v jeho blízkosti. V některých státech to funguje, ve státech Evropské unie bohužel ne. Neříkám, že by se z Evropy měl stát „divoký západ“, ale doba pokročila a bezpečnostní situace v dnešním „otevřeném“ světě je každému známa a myslím si, že by každý bezúhonný člověk, který vlastní zbrojní průkaz měl mít právo ji k zajištění vlastní bezpečnosti a bezpečnosti státu použít.

V celé historii ozbrojených konfliktů byla jednou z podmínek přežití bojovníka i jeho výzbroj. I dnešní voják, či příslušník ozbrojených sborů není v tomto ohledu žádnou výjimkou. Ve 20. století nabral vývoj ručních zbraní na vysokém tempu a v novém tisíciletí k žádnému zpomalení určitě nedojde. Základní mechanický princip střelných zbraní se od první světové války příliš nezměnil, hlavním rozdílem je, že zbraně jsou vyrobeny z lehčích, přesto však daleko odolnějších materiálů. Jsou konstruovány s ohledem na minimalizaci zpětného rázu a zachování funkčnosti i za nejhorsích podmínek.

Různé typy zbraní přicházejí a zase odcházejí z módy. Například samopal, který hrál důležitou roli za obou světových válek, se v dnešní výzbroji vojáků objevuje jen minimálně, protože jej z větší části nahradila útočná puška. Oproti tomu hraje samopal stále významnou roli ve výzbroji ozbrojených složek. Důvodem je, že oproti útočné pušce, má menší ničivý účinek a jeho použití je tudíž vhodnější, a hlavně bezpečnější, v městských zástavbách s velkým počtem civilních osob. Právě z tohoto důvodu se v dnešní době hodně zbrojovek věnuje vývoji a výzkumu v oblasti nesmrtících zbraní. Ve stadiu vývoje se nacházejí systémy s bezhlučnou „střelbou“ pomocí elektromagnetické energie a dříve nebo později se ruční paprskové zbraně přenesou ze světa science fiction do reality.

5 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažil obsáhnout historii a vývoj ručních palných zbraní až po současnost, kdy československý a následně český zbrojní průmysl je důležitým hráčem v poli zbrojního průmyslu. Hlavním zdrojem, z kterého čerpám, jsou publikace českých i zahraničních autorů zabývajících se problematikou střelných zbraní a osobních zkušeností, které jsem nasbíral při výkonu mého zaměstnání ve Vazební věznici v Olomouci.

Myšlenky a zbraně českých konstruktérů zbraní žijí dodnes a jejich výrobky byly, jsou a velice pravděpodobně i budou součástí ozbrojených konfliktů po celém světě. Stejně tak jejich zbraně slouží k ochraně milionů lidí, jelikož jsou ve výzbroji ozbrojených složek států celé naší planety. Jako příslušník Vězeňské služby jsem se snažil obsáhnout všechny zbraně české výroby, kterými jsou příslušníci VSČR, při výkonu služby, vyzbrojeni.

Už pravěký člověk se snažil ozbrojovat, aby se dostal do výhody oproti zvířatům, které žily v jeho době. Ať už se jednalo o pouhý kámen, či dřevěnou tyč, už to byla zbraň, která mu pomáhala se ubránit útokům predátorů té doby, nebo při zajišťování potravy nutné k přežití. Představa, že by pračlověk šel ulovit mamuta neozbrojen je samozřejmě scestná.

Střelné zbraně, tak jak je známe z dnešní doby, můžeme zjednodušeně rozdělit na zbraně obranné a zbraně vojenské, kdy u zbraní vojenských je už z názvu jasné k čemu jsou používány. Zbraně obranné jsou určeny pro obranu člověka, nebo jeho majetku.

Vězeňská služba, je kompletně vyzbrojena zbraněmi od České zbrojovky. Osobní zbraní každého příslušníka je pistole CZ 75. Další zbraní, kterou byla většina příslušníků vyzbrojena byl samopal vz. 61, který je ale od roku 2018 postupně nahrazován samopalem CZ SCORPION EVO 3 A1. Dále jsou věznice vyzbrojeny omezeným počtem Samopalů vz. 58 a pár vybraných věznic má ve své výzbroji i útočnou puškou CZ 805 BREN. Každá věznice má ve své výzbroji i expanzní zbraň – KRAKEN SF1, kterou vyrábí Poličské strojírný. Věznice jsou taktéž vyzbrojeni americkými opakovacími brokovnicemi Mossberg a Winchester, kterým jsem se ve své práci nevěnoval, protože nejsou české výroby. Brokovnice se stejně jako samopaly, nebo útočné pušky, používají na strážních věžích, při střežení věznice, nebo při eskortách s nebezpečnými osobami. Taktéž se mohou v krajních případech používat i v prostorách samotné věznice, kdy se jako střelivo používají gumové projektily. Jedná se hlavně o zákroky na větších celách,

kde se nachází více vězňů a expanzní zbraň by se v tu chvíli stala z taktického hlediska nevýhodnou, protože se musí po každém vystřeleném tenisovém míči znovu nabíjet. Další nesmrtící zbraní ve výzbroji Vězeňské služby České republiky, je tzv. taser. Jedná se o distanční elektrický paralyzér využívající vysokonapěťového výboje. Vězeňská služba vlastní Taser X2 od americké firmy Taser International Inc.

Všechny střelné zbraně uvedené v mé práci, stejně tak jako další donucovací prostředky (expanzní zbraň a taser), patří mezi prostředky osobní ochrany příslušníků, které jsou příslušníci oprávněni použít až v opravdu vyhrocených a nebezpečných situacích. Jejich použití se řídí zákonem č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní.

Příslušníkem Vězeňské služby České republiky jsem od roku 2011 a za dobu mé služby nebyl zaznamenán ani jeden případ použití střelné zbraně proti vězňovi, nebo osobě napadající eskortu.

6 Referenční seznam

ČERMÁK, Jiří. *Čtyřicet let konstruktérem zbraní: 1946-1986 : od samopalu ČZ 247 ke zbraňovému kompletu LADA*. Brno: Ardent, 1999. ISBN 80-238-3397-9.

FAKTOR, Zdeněk. *Zbraně pro sebeobranu*. 2. dopl. vyd. Praha: Magnet-Press, 1995. Magnet-Hobby. ISBN 80-85434-76-8.

FENCL, Jiří. *Samopal vz. 58*. Praha: NV, 2005. ISBN 80-206-0765-X.

FENCL, Jiří. *Slavní českoslovenští zbraňáři*. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2421-1.

FRANCEV, Vladimír. *Československé zbraně ve světě: v míru i za války*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5314-0.

LUGS, Jaroslav. *Ruční palné zbraně: soustavný přehled ručních palných zbraní a dějin jejich výroby*. Praha: Svojtka & Co., 2002-^^^-. Dějiny vojenství. ISBN 80-7237-663-2.

PAZDERA, David. *Legenda jménem CZ: historie a současnost České zbrojovky Uherský Brod*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3499-9.

POPELÍNSKÝ, Lubomír. *Československé automatické zbraně a jejich tvůrci*. Praha: Naše vojsko, 1999. ISBN 80-206-0567-3.

ŠÁDA, Miroslav. *Československé ruční palné zbraně a kulometry*. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0745-5.

WALTER, John. *Zbraně Kalašnikov: automaty, ruční kulometry, odstřelovací pušky a samonabíjecí brokovnice*. Praha: Naše vojsko, 2012. ISBN 978-80-206-1295-3.

ŽUK, Aleksandr Borisovič. *Pušky & samopaly*. Vyd. 2., dopl. Přeložil Vladimír DOLÍNEK. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0712-9.

Právní předpisy, zákony a vyhlášky

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské a justiční strážci České republiky

Internetové zdroje

<http://www.acr.army.cz/technika-a-vyzbroj/pechotni/-7-65mm-samopal-vzor-61-skorpion-89704/>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/AK-47>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Pistole_vz._50#/media/File:Cz50.3.jpg

<https://www.czub.cz/cz/cz-75-b.html>

<https://www.czub.cz/cz/cz-p-07.html>

<https://www.stream.cz/nicenipovoleno/10004319-cesky-samopal-vzor-24-26>

<https://www.czub.cz/cz/produkty/samopaly/cz-scorpion-evo-3-a1.html>

<http://www.panzer.cz/cs/pusky/277-puska-samonabijeci-cz-vz52-762x45.html>

<https://www.stoplusjednicka.cz/sa-vz-58-versus-ak-74-podobnost-jen-vnejskova>

https://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/2012_2/2012_2r_5d.html

<http://www.73tankovyprapor.army.cz/fotogalerie/556-mm-cz-805-bren-a1a2>

<http://www.mise.army.cz>